

Bolduc

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona

www.diputaciodelatarragona.cat

Girar full a tota
una època

Els comissaris delegats,
presidents de la
Diputació en temps de la
II República

La constitució dels
ajuntaments durant
la II República

Una visita il·lustre
durant la II República

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

Número 5 - Segon semestre 2008

Girar fulla tota una època

Es clou una "època" quan els personatges que n'encapçalen un aspecte destacat (en l'art, la literatura, la ciència, etc.) deixen pas a una renovació generacional que canvia o modifica esquemes i maneres de fer. Es podria dir que Tarragona n'està vivint una, en el món dels arxius. Dissabte dia 1 de març traspassava la degana dels arxivers tarragonins, na Josefina Cubells Llorens, directora que fou de l'Arxiu Històric de Tarragona (1977-1992), la trajectòria professional de la qual ja hem tingut ocasió de conèixer de la mà d'un dels seus successors, Ricard Ibarra (DT, de 06-03-2008, 40; AHT. Butlletí, núm. 11).

Amb el traspàs de Josefina Cubells, la de Mn. Salvador Ramon i Vinyes, a principis de l'any passat, i la propera (i merescuda) jubilació de Francesc Barriac i Moles a finals d'aquest, hauran desaparegut de l'escenari arxivístic tarragoní els titulars que van dirigir durant molts anys els tres principals arxius de la ciutat (el provincial -de la Generalitat-, l'arxidiocesà -de la Mitra- i el municipal -de l'Ajuntament-), coincidint amb l'època immediatament posterior a la Transició, en la qual l'arxivística catalana va rebre l'impuls que l'ha situat on és avui. Tota una època._

Bolduc_

Butlletí Cultural Informatiu de l'Arxiu General
de la Diputació de Tarragona

Coordinadors:
Eugení Perea - Arxiu General
Manel Güell - Arxiu Històric

Passeig de Sant Antoni, 100
43003 Tarragona
Tel. 977 296 614
eperea@altanet.org

C. Santa Anna, 8
43003 Tarragona
Tel. 977 235 032
mguell@altanet.org

Disseny i maquetació:
Unitat d'Imatge Corporativa i Disseny Gràfic
de la Diputació de Tarragona

www.diputaciodelatarragona.cat

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

Sumari_

Pòrtic

Girar full a tota una època

Assaig

Els comissaris delegats, presidents de la
Diputació en temps de la II República

Fons

La constitució dels ajuntaments durant la
II República

Acció cultural

Recull de bibliografia i premsa

Les imatges de l'arxiu

Una visita il·lustre durant la II República

Els comissaris delegats de la Generalitat a Tarragona durant la II República (1931-1939)

Introducció¹

Les eleccions del 12 d'abril de 1931 van donar guanyadores les candidatures republicanes a totes les grans ciutats espanyoles. La II República espanyola era ja una realitat. A Catalunya, el 14 d'abril de 1931, Francesc Macià proclamà la República Catalana integrada a la Federació Ibèrica, i tres dies més tard, el dia 17, hi renuncià a canvi d'un autogovern autònom: la Generalitat de Catalunya. El govern provisional de la Generalitat (28 d'abril de 1931 - 25 d'octubre de 1932) va comportar canvis a les institucions governatives monàrquiques a Catalunya, entre elles les diputacions provincials, les quals van desaparèixer de nom però no de fet.² Així doncs, el president de la Diputació passava a ser el comissari delegat de la Generalitat, càrrec separat del de governador civil des del 1881. Més endavant, les dues funcions van ser assumides pel comissari a cada una de les comissaries o delegacions del govern de la Generalitat a Girona, Lleida i Tarragona (12 de gener de 1934).³ El 20 de maig de 1931, la Generalitat de Catalunya establia les atribucions de les comissaries delegades de la Generalitat.⁴

DECRET

Títol I

Art. 1r.

Mentre l'Estatut de Catalunya que ha de determinar l'extensió de les atribucions reservades al Poder Central de la República i les privatives del govern peculiar de Catalunya no estigui establert per les Corts Constituents, la Generalitat serà constituïda per un Consell o Govern provisional, per una Assemblea de representants dels Municipis, que s'anomenarà Diputació provisional de la Generalitat, i per uns Comissaris que, com a delegats del govern provisional de la Generalitat, tindran al seu càrrec l'execució dels serveis que havien estat encomanats a les desaparegudes Diputacions provincials de Girona, Tarragona i Lleida.

¹ Aquest article vol completar i complementar la "Nòmina dels Presidents de la Diputació de Tarragona", publicada a la *Guia de l'Arxiu de la Diputació de Tarragona*. Tarragona: Diputació, 2004, p. 55 - 57, on Eugeni Perea i Manel Güell van avançar un primer tast dels successius presidents de la institució.

² *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* [= BOGC], núm. 2 (20 de maig de 1931).

³ BOGC, núm. 12 (12 de gener de 1934), p. 181-184.

⁴ BOGC, núm. 2 (20 de maig de 1931). Una sinopsi del càrrec de comissari delegat, creació, atribucions, funcions i organització, és a: BONAMUSA, Francesc. *Política i finances republicanes (1931-1939)*. Lluís Mestres i Capdevila. *Comissari conseller a Tarragona (1936-37) i director general de finances de la Generalitat de Catalunya (1937-39)*. Tarragona: El Mèdol, 1997, p. 50-57.

Títol IV

Comissaris de la Generalitat de Catalunya

Art. 25è.

Per tal d'evitar la interrupció dels serveis que tenien encomanats les antigues Diputacions Provincials, la direcció dels quals ha pres al seu càrrec el Govern provisional de la Generalitat, seran nomenats pel propi Govern tres Comissaris, assistits cada un d'ells per Adjunts igualment designats pel Govern de la Generalitat, els quals residiran, respectivament, a les ciutats de Girona, Lleida i Tarragona.

Art. 26è.

Els Comissaris exerciran amb caràcter de funcions delegades del Govern provincial de la Generalitat totes les de caràcter executiu que corresponen a les desaparegudes Comissions provincials, fixant, a tal efecte, les atribucions de cada un dels Adjunts, i representaran el Govern provisional en tota mena de relacions amb les altres Autoritats, d'acord amb les ins-

truccions rebudes de l'esmentat Govern, les ordres del qual seran encarregats d'executar.

Sota la premissa d'aquests decrets, el govern de la Generalitat de Catalunya va nomenar regularment, des del 20 d'abril de 1931 fins al 24 d'agost de 1938, tots els comissaris delegats a les ciutats de Girona, Lleida i Tarragona. L'objectiu d'aquest article és oferir una nòmina exhaustiva i detallada dels comissaris delegats nomenats per a Tarragona, acompanyant un breu perfil biogràfic de cada un d'ells.

SÁNCHEZ CERVELLÓ. *Ramon Nogués i Biset. De la presidència...*, p. 70

RAMON NOGUÉS I BISET, polític i advocat (Móra d'Ebre, 1891 - Barcelona, 1963). Milità de molt jove en el moviment de Solidaritat Catalana (1906-1909). El 1916 hagué d'exiliar-se a França per la seva actuació

	Comissari delegat	Ofici	Data de nomenament	Data de cessament
1	Ramon Nogués i Biset (1891-1963)	Advocat i polític	28-04-1931	31-12-1931
2	Domingo Piñana i Homedes (1877-1971)	Polític	01-01-1932	16-10-1932
3	Pere Cavallé i Llagostera (1880-1939)	Dramaturg i polític	16-10-1932	20-06-1934
4	Joan Lluís Pujol i Font (1901-1963)	Advocat i periodista	20-06-1934	14-09-1934
5	Lluís Prunés i Sató (1894-1964)	Polític	14-09-1934	13-10-1934
6	Julio Castro Vázquez (1878-1936)	Militar	17-10-1934	04-12-1934
7	Emilio Vilà Álvarez (1884-	Militar	04-12-1934	08-01-1936
8	Albert Talavera i Sabater (1889-1970)	Advocat	08-01-1936	19-02-1936
9	Alfred Escrivà i Prades (1878-	Comerciant	19-02-1936	02-03-1936
10	Lluís Prunés i Sató (1894-1964)	Polític	02-03-1936	27-05-1936
11	Joaquim Fort i Gibert	Comptable	27-05-1936	20-07-1936
12	Lluís Mestres i Capdevila (1897-1968)	Químic enòleg	20-07-1936	06-01-1937
13	Joaquim Fort i Gibert	Comptable	06-01-1937	29-04-1938
14	Ramon Sanahuja i Soler (1902-	Advocat	29-04-1938	15-01-1939

política. Va ingressar el 1931 a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i fou elegit diputat a Corts. L'any següent l'abandonà per anar-se'n al Partit Republicà Radical Socialista (PRRS), del qual fou diputat a Corts per la circumscripció de Tarragona; comissari delegat de la Generalitat a Tarragona (28 d'abril - 29 de desembre de 1931),⁵ i conseller adjunt del govern provisional de la Generalitat de Catalunya (6 de maig - 29 de desembre de 1931). El govern de la República el nomenà director general d'Indústria (gener-octubre de 1932) i de Comerç i Política Aranzelària (octubre de 1932 - juny de 1933). El 1933 i el 1936 fou elegit diputat pel Partit Republicà d'Esquerra (PRE) per la circumscripció de Barcelona ciutat, però aquest últim any tornava a ERC. Va ocupar, així mateix, diversos càrrecs civils: magistrat de l'Audiència a Tarragona (28 d'agost - 17 de setembre de 1936); president de l'Ateneu tarragoní (1936); delegat tècnic al Consell Directiu de la Caixa de Crèdit Industrial i Comercial de Catalunya (setembre de 1938), etc. Finalitzada la Guerra Civil, s'exilià a França, on fou president de les Corts republicanes a l'exili (16 de novembre de 1947 - 9 de setembre de 1955). El 25 de novembre de 1955 va poder tornar a Barcelona, on exercí d'advocat. Estava casat amb Anna Pàmies. Va morir el 22 d'agost de 1963 i fou enterrat a Móra d'Ebre.⁶

SÁNCHEZ. *El republicanisme...*, p. 40

DOMINGO PIÑANA I HOMEDES, polític (Amposta, 1877 - Barcelona, 1971). Era conegut com a "Mingo Piñana". Vivia al carrer Cervantes, núm. 6, de Tortosa, i el seu ofici era el de representant de farines. Deixeble de Marcel·lí Domingo, va ser nombroses vegades regidor de l'Ajuntament tortosí des de 1909 i sempre com a republicà. Alcalde de Tortosa⁷ per la coalició Republicana-Obrera (14 de gener de 1916 - 30 de juliol de 1917), fou destituït pel governador civil, Salvador Montiu Reñé, i substituït per Juan Bautista Foguet, del Partit Conservador. Per segona vegada i per la mateixa candidatura, tornà a ser elegit alcalde de Tortosa (1 de gener de 1918 - 20 d'agost de 1920). Els seus mateixos companys de partit van forçar-lo a dimitir pel seu caràcter introvertit i dictatorial.⁸ La seva va ser una època positiva per a Tortosa, amb l'assecatge del Llac Vell, la pavimentació de la Rambla de Catalunya i del carrer Cervantes, els enllumenats dels carrers, el projecte de navegabilitat de l'Ebre,⁹ etc. Posteriorment fou elegit diputat per la circumscripció de Tortosa-Roquetes i adjunt del comissari Ramon Nogués Biset (29 d'abril de 1931), conseller del govern provisional de la Generalitat (28 de desembre de 1931 - 16 de setembre de 1932), comissari delegat de la Generalitat

⁵ BOGC, núm. 2 (28 d'abril de 1931).

⁶ SÁNCHEZ CERVELLÓ, Josep. *Ramon Nogués i Biset. De la presidència de la Diputació republicana a la de les Corts republicanes*. Tarragona: Arola, 2004, p. 64, 80, 99, 109, 110, 111, 250 i 253; *Diccionari d'Història de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 2004, p. 738; CASTELLANOS, Eva *et alii*; Josep SÁNCHEZ CERVELLÓ (dir.). *El republicanisme a les Terres de l'Ebre*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2007, p. 36, 42 i 76.

⁷ Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre [= AHCTE], diari *El Pueblo de Avisos y Noticias*. Portaveu del Partit Republicà d'Esquerra. Tortosa (2 de gener de 1918).

⁸ AHCTE, *Fons municipal de Tortosa*, Llibre d'Actes (20 d'agost de 1920).

⁹ AHCTE, *Fons municipal de Tortosa*, Llibre d'Actes (4 de juny de 1920). La informació de l'Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre ha estat facilitada pel Sr. Lluís Bartomeu Camós de Roquetes, a qui manifestem un sincer agraïment per l'ajut desinteressat que ens ha prestat. Vegeu, igualment, l'obra de SUBIRATS PIÑANA, Josep. *Quatre alcaldes republicans de Tortosa*. Tortosa: Occiprint, 2005.

a Tarragona (1 de gener - 16 d'octubre de 1932),¹⁰ i comissari de la Generalitat en la sucursal del Banc d'Espanya a Tortosa (1936). Amb l'entrada de les forces franquistes va ser detingut i empresonat a Vinaròs (1938), i després a la presó del Torrero de Saragossa (1939), des d'on va passar a la de la Punxa de Tarragona. Sotmès a un consell de guerra, fou condemnat a quinze anys de presó, i en sortir va anar a viure a Barcelona. Sempre es va mostrar partidari d'apropar el marcel·linisme a ERC.¹¹

Foto cedida per l'Arxiu Comarcal del Baix Camp

PERE CAVALLÉ I LLAGOSTERA, dramaturg i polític (Reus, 1880 - Reus, 1939). Formà part del nucli modernista de Reus, on impulsà l'edició de les revistes *El Lliri*, *El Ventall* i *La Palma*. Estrenà i publicà diverses obres teatrals a Reus i a Barcelona sota la protecció d'Ignasi Iglésias. Fou un dels impulsors del catalanisme republicà a Reus, primer des de la Lliga Catalanista (LC) i després des del Foment Republicà Nacionalista (FRN), el qual va contribuir a crear. Director dels diaris *Lo Somaten* i *Foment*. Fou el primer regidor nacionalista sortit d'unes eleccions (1909), i també reelegit (1913). Sota la seva presidència (1915-1922), el Centre de Lectura de Reus adquirí i remodelà l'edifici social, gràcies al mecenatge d'Evarist Fàbregas. Retorna a la política activa i, arran del I Congrés Nacional d'ERC (14 de febrer de 1932), s'integra en el comitè executiu; més tard és nomenat comissari delegat de la

Generalitat a Tarragona (16 d'octubre de 1932 - 20 de juny de 1934).¹²

FERRET. *Josep Pujol i Capsada. Escrits...*
Procedència: Joan Lluís Ferret i Pujol. Arxiu Municipal del Prat.

JOAN LLUÍS PUJOL I FONT, advocat, polític i periodista (el Perelló, 1901 - Worcester (Massachusetts), 1963). Fou el tercer fill, de sis, d'una família de metges i farmacèutics, oriünda del Perelló, Reus i Barcelona. El seu pare, Josep Pujol Capsada (Reus, 1869 - el Prat, 1944), va ser metge del Perelló fins que l'any 1908 passà a exercir al municipi del Prat de Llobregat, on va ser el primer alcalde republicà; comptà amb l'amistat de Francesc Macià i de Lluís Companys. Joan Lluís Pujol es dedicà de molt jove a la política a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), dins del qual fou un significat membre i primer Secretari General: diputat electe a la Generalitat per Barcelona; comissari delegat de la Generalitat a Tarragona (20 de juny - 14 de setembre de 1934);¹³ delegat de la Conselleria d'Economia i Agricultura al Comitè Central de Proveïments (agost de 1936). Com a periodista, impulsà el setmanari *Fornal* (1932); i col·laborà a *La Campana de Gràcia*. Va viure part de la guerra a Marsella com a membre del consolat espanyol. Finalitzada la contesa, va exiliar-se primer a Cuba i després als Estats Units (Detroit i Nova York) on junt amb els seus germans, Bonaventura a l'Havana i Miquel a Barcelona, farmacèutics, van intentar comercialitzar i introduir productes injectables als Estats Units. Va col·laborar, a l'exili, en publicacions com *La Nova*

¹⁰ BOGC, núm. 1 (1 de gener de 1932).

¹¹ CASTELLANOS, *El Republicanisme...*

¹² BONAMUSA, *Política...*, p. 28; BOGC, núm. 20 (30 d'octubre de 1932).

¹³ BOGC, núm. 171 (20 de juny de 1934).

Catalunya, a l'Havana, i la *Veu Catalana*, editada a Mèxic. Fou president del Centre Català de Nova York. Estigué casat amb la cubana, Manuela Dolores Urrutia Lleó, cosina germana del qui fou president de Cuba en els primers mesos de l'era de Fidel Castro, Manuel Urrutia. De 1942 fins 1963 va treballar com a director en diverses empreses farmacèutiques productores i exportadores d'injectables, la qual cosa li va originar canviar-se de ciutat i estat en diverses vegades (New Jersey, Ohio i Massachussets). A Worcester, l'últim domicili, va morir d'un atac de cor el 16 de febrer de 1963.¹⁴

[http://www.ajmanresa.cat/web/altreswebs/joves_republicans/materials/imatges_de_lepoca/imatges_grans_imatges_de_lepoca/6_personalitats/lluiprunes/manresalalcaldeprunes.jpg]

LLUÍS PRUNÉS I SATÓ, polític (Manresa, 1894 - Mèxic, 1964). De jove es va dedicar al comerç. El 1931 ingressà a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i fou el segon alcalde republicà de Manresa (juliol de 1931 - desembre de 1932). Ocupà altres càrrecs importants: governador civil de Girona (desembre de 1932); comissari delegat d'Ordre Públic a Girona (1934) i comissari delegat de la Generalitat a Tarragona (14 de setembre - 13 d'octubre de 1934).¹⁵ Arran dels fets del 6 d'octubre de 1934, tots els càrrecs del govern de la Generalitat de Catalunya van ser destituïts i empresonats pel president accidental de la Generalitat nomenat pel govern de la República espanyola, coronel d'Intendència Francisco Jiménez Arenas. El 12 d'octubre, Lluís Prunés Sató i l'alcalde de Tarragona, Pere Lloret Ordeix, junt amb regidors de la ciutat i de municipis de tota la comarca, van ser empre-

sonats als vaixells *Andalucía* i *Cabo Cullera*, ambdós ancorats al port de Tarragona, i posteriorment transbordats al vaixell *Manuel Arnús*,¹⁶ arribat des de Barcelona el dia abans. El 18 d'abril de 1935, com a conseqüència del seu estat de salut, li fou concedida la llibertat atenuada i fou traslladat del penal de Tarragona a casa seva a Manresa. El 12 de gener de 1936 fou convocat a judici, amb nou coreligionaris més, per un consell de guerra amb petició de deu anys de presó. Finalment, va ser condemnat a vuit anys i ingressà a la presó Model de Barcelona i més tard a la de Manresa.

Període de suspensió de l'Estatut de Catalunya (7 d'octubre de 1934 - 28 de febrer de 1936)

Durant el període de suspensió de l'Estatut de Catalunya, el càrrec de president accidental de la Generalitat i governador general de Catalunya fou ocupat per personalitats designades pel govern central de la II República. Així mateix, els comissaris delegats a Girona, Lleida i Tarragona foren designats pel president accidental de la Generalitat. En aquest període turbulent, van ser nomenats a Tarragona els següents comissaris:

CLIMENT. *Rojos en Tarragona y su provincia* 1942.

JULIO CASTRO VÁZQUEZ, militar (Ontur, Albacete, 21 de novembre de 1878 - Tarragona, 14 de setembre de

¹⁴ FERRET PUJOL, Joan Lluís. *Josep Pujol Capsada. Escrits, 1908-1944*. El Prat de Llobregat: Ajuntament, 2004.

¹⁵ BOGC, núm. 257 (14 de setembre de 1934).

¹⁶ CAMPOS TERRÉ, Sebastià. *El 6 d'octubre a les comarques*. Tortosa: Dertosa, 1987, p. 120; Wikipèdia. La biblioteca lliure <ca.wikipedia.org/wiki/LluísPrunes_i_Sató>; <http://www.guiamanresa.com/república>.

1936), coronel d'Infanteria de l'Exèrcit espanyol. Durant els fets del 6 d'octubre de 1934 era tinent coronel, comandant militar de Tarragona. Esdevingué comissari delegat de la Generalitat a Tarragona entre el 17 de novembre i el 4 de desembre de 1934.¹⁷ En el mateix butlletí oficial, una circular ordenava que la llengua oficial utilitzada en les relacions entre Catalunya i la resta d'Espanya havia de ser "el castellano". Militar afiliat al moviment procolpista Unión Militar Española (UME), restà en situació de disponible a la Comandància Militar de Tarragona (1936). Arran de la rebel·lió militar del 19 de juliol de 1936 contra el govern de la República a Tarragona, instigà el coronel Àngel Martínez Peñalver, comandant militar de la plaça i del regiment d'Infanteria Almansa núm. 15, a encapçalar la rebel·lió militar, ja que en cas contrari ho faria ell mateix. La detenció del màxim dirigent de la rebel·lió a Barcelona, general Manuel Goded i Llopis, féu fracassar qualsevol intent a Tarragona. El 23 de juliol de 1936 era traslladat a la comissaria de la Generalitat, on prestà declaració davant del comissari delegat, Lluís Mestres, i després fou traslladat a la presó preventiva del Vendrell i, al cap de poques hores, a la del castell de Montjuïc. Va ser incriminat per rebel·lió i jutjat per un Tribunal Popular Especial per a la repressió del feixisme a Tarragona, juntament amb 57 militars de diversa graduació; els Tribunals Populars actuaven a les Audiències Provincials aplicant el codi de justícia militar.

L'1 de setembre de 1936, al Palau de Justícia de Tarragona, foren nomenats pel president del Tribunal i de l'Audiència de Tarragona, Dionís Terrer Fernández, els advocats magistrats (Ramon Nogués i Biset i Jaume Simó Bofarull), com a adjunts; l'advocat defensor (Ignasi Batlle de Balle), el fiscal (Josep M.

Valvuenà), i els components del jurat del Tribunal Popular, on estaven representats tots els centres polítics i sindicals que formaven part del Comitè Antifeixista: Àngel Alcoverro Berenguer (UR), Josep Barrot Llorach (PCE), Víctor Castro de la Concepción (PS), Josep Catalán Villaescusa (UGT), Esteve Escudero Górriz (CNT), Alfred García Fernández (POUM), Pere Gibert Vidal (CCR), Ferran Lozcoz Montserrat (CNT), Damià Rodríguez Rodríguez (FAI), Josep Sangenís Ciuró (CF), Antoni Secall Cortés (ERC), Josep Segalà Llagostera (ERC).

El 13 de setembre, en sessió de matí i tarda, van ser jutjats quatre militars: el coronel Julio Castro Vázquez, el tinent coronel Ferran Murillo Farfan i els capitans Enric Obregón González i Josep González Arizmendi. El coronel Julio Castro Vázquez va ser condemnat a mort, el tinent coronel Murillo i el capità Obregón condemnats a 17 anys i quatre mesos de presó i el capità Arizmendi fou absolt. El dia 15 de setembre el *Diari de Tarragona* donava la següent notícia: "En compliment de la sentència dictada pel Tribunal Popular i que fou aprovada per les autoritats de Justícia de Barcelona i Madrid, a la matinada d'ahir, a les 5'30, ha tingut lloc en el segon retomb del camí de l'Oliva, l'acte d'afusellament de l'ex-coronel Juli Castro i Vázquez. L'acte fou presenciat per autoritats i representacions de les entitats del Front Antifeixista, i un grup de quinze milicians, vuit dels quals, comanats per un tinent, donaren compliment a la sentència. L'ex-coronel morí instantàniament. Els milicians desfilaren per davant del cadàver, donant visques a la República i a la Llibertat. El forense certificà la defunció." El destí havia enfrontat dos antics comissaris delegats de la Generalitat a Tarragona: l'advocat i polític Ramon Nogués i Biset i el militar coronel Julio Castro Vázquez. Dies després de ser

¹⁷ BOGC, núm. 290 (17 d'octubre de 1934).

alliberat, el capità Arizmendi fou obligat a baixar del tren a l'estació de Torredembarra per un grup de militars i el seu cadàver fou trobat, dies després, a Creixell. L'advocat defensor dels quatre militars, Ignasi Batlle de Balle, fou assassinat quinze dies més tard.¹⁸ El gener de 1939, el president de l'Audiència, Dionís Terré i Fernández, i l'advocat Ramon Nogués i Biset van prendre el camí de l'exili cap a França.

La Tarragona republicana (1931-1936).
Tarragona: Ajuntament. Servei d'Arxiu i Documentació Municipal, 2006 (Quaderns de l'Arxiu, 1), p. 69

EMILIO VILÀ ÁLVAREZ, militar (Altafulla, 9 d'octubre de 1884), del Cos d'Intendència de l'Exèrcit espanyol. Inicià la carrera militar amb quinze anys com a voluntari; artiller de 2a, en el Primer Batalló d'Artilleria de Barcelona (1899-1900); alumne a l'Acadèmia d'Administració Militar (1900-1903); oficial de 2a del Cos d'Intendència (1903-1906); oficial de 1a per antiguitat (1914); capità per reorganització del Cos (1918); comandant per antiguitat (1924) i tinent coronel amb antiguitat des de l'any 1936 (1941). Va ser destinat diverses vegades durant la guerra del Marroc espanyol, on va ser distingit pel seu valor (1909-1922). Altres destinacions foren Cartagena, Madrid i Saragossa, però sempre tornà a Barcelona, a la IV Divisió, a on pertanyia militarment. Fou nomenat comissari delegat de la Generalitat a Tarragona pel general en cap de la IV Divisió Orgànica de Catalunya (4 de desembre de 1934 - 8 de gener de 1936).¹⁹ Separat del càrrec, va quedar a disposició forçosa a la IV Divisió. Arran de la

rebel·lió militar contra la República (18 de juliol de 1936), es negà a prestar servei al Parc d'Intendència de Barcelona, destí que li va comunicar el comandant militar de Tarragona, i a la Pagadoria de Campanya de Maó ordenada "por el gobierno de la zona no liberada" (juliol-setembre de 1936). Es trobava a València, d'on era la seva dona, quan la ciutat va ser ocupada per les tropes de Franco. Es va presentar a la nova autoritat, la qual li va incoar un expedient de depuració per no haver fugit a territori alliberat per les tropes de Franco; sotmès a un consell de guerra d'oficials generals, va ser condemnat a sis mesos i un dia de presó menor, quedant a disposició forçosa a València (7 d'octubre de 1939). Després va ser destinat a Barcelona a la IV Divisió (30 de desembre de 1940), on passà a la situació de retirat, causant baixa a l'Exèrcit espanyol amb data 8 de novembre de 1941.²⁰

MAYAYO. *La Conca de Barberà 1890-1939: de la crisi...*

ALBERT TALAVERA I SABATER, advocat i polític (Sarral, 1889 - Tarragona, 1970). Fundador del Sindicat Agrícola de Sarral (1909), fou un dels impulsors del moviment cooperativista a la Conca de Barberà. En l'àmbit polític fou vocal del Centre Català (CC); alcalde de Montblanc (4 de febrer - 14 d'abril de 1931), i membre de la Lliga Regionalista (LR), després Lliga Autonomista Republicana (LLAR). Fundà i dirigí la Unió de Sindicats de Pagesos de Catalunya (1931). Fou, igualment, diputat al Parlament de Catalunya

¹⁸ Hemeroteca de Caixa Tarragona (= HCT), s (13 i 15 de setembre de 1934), p. 2, 3 i 4. SÁNCHEZ CERVELLÓ, *Ramon Nogues Biset...*, p. 107 i 110; PIQUÉ I PADRÓ, Jordi. *La crisi a la rera-guarda. Revolució i guerra civil a Tarragona, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998, p. 259-265; BONAMUSA, *Política...*, p. 97-98 i 139.

¹⁹ BOGC, núm.4 de desembre de 1934).

²⁰ Arxiu General Militar de Segòvia (= AGMS). Lligall B-390, p. 1-14.

per la coalició Unió Ciutadana (UC) a Tortosa (novembre 1932), i va ser elegit regidor per la Lliga Catalana (LLC) a l'Ajuntament de Montblanc (1934). Membre del Consell d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, fou designat comissari delegat de la Generalitat a Tarragona (8 de gener - 19 de febrer de 1936).²¹ El Comitè de Milícies Antifeixistes local li va confiscar béns a Montblanc (2 d'octubre de 1936).²²

Període durant el qual s'aixecà la suspensió de l'Estatut de Catalunya a Tarragona (16 de febrer de 1936 - 15 de gener de 1939)

SÁNCHEZ CERVELLÓ. *El republicanisme...*, p. 40

ALFRED ESCRIVÀ I PRADES, polític i comerciant (Amposta, 1878). De família benestant, amb el seu germà Fernando era propietari del molí d'Escrivà (arròs), president del Casino d'Amposta (1913), Banca Escrivà, etc. Primer alcalde republicà

d'Amposta (20 d'abril de 1931 - 25 de març de 1934).²³ Arran dels fets del 6 d'octubre de 1934, fou detingut i empresonat, junt amb 31 ampostins republicans, al vaixell *Manuel Arnús*, ancorat al port de Tarragona.²⁴ Fou designat comissari delegat de la Generalitat a Tarragona entre el 19 de febrer i el 2 de març de 1936.²⁵

LLUÍS PRUNÉS I SATÓ, tornà a ocupar el càrrec de comissari a la Comissaria delegada de la Generalitat a Tarragona (2 de març - 27 de maig de 1936).²⁶ Després es féu càrrec de la Conselleria d'Economia i Agricultura (maig-juliol de 1936), i finalment de la Conselleria de Treball (agost-setembre de 1936). El mateix any fou nomenat comissari de Defensa de la Generalitat amb les atribucions necessàries per organitzar la Milícia.²⁷ En acabar la Guerra Civil es va exiliar a Mèxic, d'on ja no va tornar.

BARRIACH... *Els alcaldes...*, p. 51

JOAQUIM FORT I GIBERT, comptable. Afiliat a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). De molt jove milità a la Joventut Federal (JF), branca juvenil del Centre Republicà Democràtic Federal (CRDF). Arran dels

²¹ BOGC, núm. 8 (8 de gener de 1936).

²² DUCH PLANA, Montserrat. *República, reforma, crisi. El Camp de Tarragona (1931-1936)*. Tarragona: El Mèdol, 1994; MAYAYO ARTAL, Andreu. *La Conca de Barberà, 1890-1939: de la crisi agrària a la guerra civil*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 1986, p. 187, 288, 322, 327, 384 i 437.

²³ SORIANO-MONTAGUT MARCOS, Montserrat. *El llarg camí cap una ciutat moderna. Amposta, 1850-1962*. Amposta: Ajuntament, 2006, p. 245 i 309; CASTELLANOS, *El republicanisme...*

²⁴ CAMPOS, *El 6 d'octubre...*, p. 120.

²⁵ BOGC, núm. 51 (19 de febrer de 1936).

²⁶ BOGC, núm. 63 (3 de març de 1936).

²⁷ BOGC, núm. 202 (21 de juliol de 1936).

fets del 6 d'octubre de 1934, i com a primer tinent d'alcalde de Tarragona, fou empresonat als vaixells ancorats al port de Tarragona.²⁸ Alcalde interí de Tarragona i després confirmat (maig de 1936 - gener de 1937);²⁹ durant el seu mandat al capdavant de l'Ajuntament esclatà la Guerra Civil. El Comitè de Milícies Antifeixistes local s'apropià de l'edifici consistorial de la plaça de la Font i assumí algunes de les atribucions de l'Ajuntament. S'organitzaren milícies per anar a combatre al front; moltes propietats, empreses, habitatges, finques, etc., foren col·lectivitzades pels sindicats d'obrers; els productes de primera necessitat començaren a escassejar i s'establí el Pont de Marsella, un intercanvi marítim amb la ciutat francesa: exportació de vi, fruita seca i oli, i importació de tota classe d'aliments; també finalitzaren les obres d'urbanització de la plaça de la Font i s'enllestiren les obres de l'edifici de Correus. La ciutat acollí de manera progressiva milers de refugiats procedents de zones ocupades per les tropes rebels. S'aprovà la Carta Econòmica Municipal, que establí un marc d'autonomia financera al consistori (finals de 1936); es municipalitzaren diversos serveis públics (neteja, autobusos, escorxador, funerària, propietat de l'aigua, administració dels lloguers, etc.); a més de confiscar-se els principals monuments i béns històrics i artístics de la ciutat per evitar-ne la destrucció per part d'incontrolats. Fou nomenat comissari delegat interí de la Generalitat a Tarragona entre el 27 de maig i el 20 de juliol de 1936.³⁰

BONAMUSA. *Política...*, p. 289

LLUÍS MESTRES I CAPDEVILA, químic enòleg i polític (Tarragona, 1897 - Mèxic, 1968). De família menestral, oriünda de Riudecanyes, estudià a les Escoles Cristianes i més tard a l'Escola Industrial de Barcelona i a l'Estació Enològica de Vilafranca del Penedès. Expert en electroquímica del vi, féu viatges científics per Europa i l'Amèrica Llatina (1926). S'afilià a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), i a partir del I Congrés Nacional (14 de febrer de 1932) s'integra en el comitè executiu. Amb els fets del 6 d'octubre de 1934 fou detingut i empresonat als vaixells ancorats al port de Tarragona.³¹ President de la Junta d'Obres del Port de Tarragona (agost de 1936), comissari delegat interí de la Generalitat a Tarragona (20 de juliol de 1936),³² membre del Comitè del Front Popular de Tarragona i president del Comitè Executiu del Front Antifeixista, dirigí una forta repressió contra els militars i civils aixecats contra el govern de la República, el 19 de juliol a Tarragona, a més de salvaguardar la persona del cardenal Vidal i Barraquer i els béns de l'Arquebisbat. Fou ratificat en el càrrec de comissari (31 de juliol de 1936 - 6 de gener de 1937), en el qual li tocà exercir una difícil tasca controlant l'ordre públic i desplegant una notable acció de govern envers els comitès locals, els

²⁸ CAMPOS, *El 6 d'octubre...*, p. 120.

²⁹ PIQUÉ, *La crisi...*, p. 108; BARRIACH, Francesc; ESTIVILL, Josep; PIQUÉ, Jordi; VIRGILI, M. Elena. *Els alcaldes de Tarragona*. Tarragona: El Mèdol, 2003, p. 51; SÁNCHEZ CERVELLÓ, Josep. "Panorama del republicanisme tarragoní: el sorgiment d'ERC (1932-1936)", a: SÁNCHEZ CERVELLÓ, Josep; PIQUE PADRO, Jordi (coord.). *La II República al Camp de Tarragona*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona, 2006, 9-36, p. 14; BONAMUSA, *Política...*, p. 122-125.

³⁰ BOGC, núm. 150 (29 de maig de 1936).

³¹ BONAMUSA, *Política...*, p. 24-29; CAMPOS, *El 6 d'octubre...*, p. 120.

³² BOGC, 203 (21 de juliol de 1936).

nous ajuntaments, els Tribunals Populars, l'impuls de les milícies i les lleves regulars, el proveïment a la rereguarda, el salvament del patrimoni cultural, etc.³³ Més endavant, com a delegat conseller d'Agricultura, féu viatges a l'estranger; fou delegat al Banc Exterior (gener de 1937); formà part de la Conselleria de Finances de la Generalitat com a director general del Crèdit i la Tresoreria (1937-1938) i del Patrimoni (1938 - gener de 1939). Agnòstic, havia passat per la maçoneria durant un cert temps i fou nomenat company per la lògia Humanitat (1938). S'exilià a França (Perpinyà, París i Nimes, 1939-1942), Mèxic (1942-1948), Tànger, on fundà junt amb altres companys exiliats el Banc Immobiliari i Comercial del Marroc (1948-1951), i finalment retornà definitivament a Mèxic (1951-1968). El 1947 s'havia volgut acollir a l'indult dictat pel règim franquista, però encausat pel Consejo Supremo de Justicia Militar el mateix any, hi hagué de renunciar. Sumit en una crisi personal, es tragué la vida a l'Hotel Balneari de Tehuacán a Puebla (Mèxic), el 18 de juliol de 1968. Un any després (1969), el govern franquista disposà la prescripció de tots aquells fets que considerava delictius comesos amb anterioritat a l'1 d'abril de 1939. Les seves cendres van ser traslladades a Barcelona (1997) i distribuïdes per la mar Mediterrània (1998).

JOAQUIM FORT I GIBERT, delegat d'Ordre Públic (19 de juny de 1936),³⁴ tornà a ocupar el càrrec de comissari

delegat de la Generalitat a Tarragona entre el 6 de gener de 1937 i el 29 d'abril de 1938.³⁵ S'exilià a Xile.

RAMON SANAHUJA I SOLER, advocat (Benicarló, 4 de maig de 1902). Afiliat a Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Als padrons municipals dels anys 1929 i 1930 del Vendrell consta domiciliat al carrer Castelar, núm. 10 (Fonda), com a transeünt, solter, procedent de Constantí, on tenia la seva residència habitual. Causà baixa al padró de l'any 1932.³⁶ Des de les pàgines d'*Avançada*, el gener de 1933 recriminava l'actuació desestabilitzadora dels dirigents de la FAI. Arran dels fets del 6 d'octubre de 1934 fou empresonat als vaixells ancorats al port de Tarragona.³⁷ El 3 de març de 1936, l'Ajuntament d'Altafulla declarà destituït l'agent assessor a la capital, Francesc Montañés i Miralles, i nomenà en el seu lloc Ramon Sanahuja i Solé, amb poders suficients per ordenar els pagaments i els cobraments a la Comissaria de la Generalitat, Hisenda i altres dependències oficials.³⁸ Fou delegat de Treball a Tarragona (maig-juliol de 1936) i dirigí els diaris *Front Antifeixista*, abans *Front Popular* (agost de 1936) i *Llibertat* (abril de 1937).³⁹ Durant la Guerra Civil fou nomenat comissari delegat de la Generalitat a Tarragona, primer interí i més tard ratificat per incorporació al front del seu predecessor, Joaquim Fort i Gibert (29 d'abril i agost de 1938).⁴⁰ Els primers dies de gener del 1939, quan l'Exèrcit franquista ja controlava la comarca del Priorat, el comissari Ramon Sanahuja i Solé, l'alcalde de Tarragona, Jaume

³³ BOGC, 217 (4 d'agost de 1936); BONAMUSA, *Política...*, p. 81-100, 117-119, 134-141, 167-182, 185-204, etc.

³⁴ PIQUÉ, *La crisi...*, p. 108.

³⁵ DOGC, núm. 14 (14 de gener de 1937), p. 194.

³⁶ Arxiu Comarcal del Baix Penedès (= ACBP), *Fons municipal del Vendrell*, Padrons municipals d'habitants, 1929 (núm. 903), 1930 (núm. 3978) i 1931-32 (núm. 906). Agraïm l'atenció rebuda del personal d'aquest centre arxivístic i per les facilitats donades.

³⁷ CAMPOS, *El 6 d'octubre...*, p. 120; BONAMUSA, *Política...*, p. 37 i 42.

³⁸ Arxiu Municipal d'Altafulla (= AMA), *Fons municipal d'Altafulla*, Llibre d'Actes, 3 de març de 1936, p. 33.

³⁹ PIQUÉ, *La crisi...*, p. 60.

⁴⁰ DOGC, núm. 121 (1 de maig de 1938), p. 3.

Castelló Plana, i el comandant militar de la plaça, coronel Fernando del Rosal Rico, van començar a preparar l'evacuació de la ciutat. El dia 14 foren inutilitzats alguns serveis estratègics com Ràdio Tarragona, a més de les instal·lacions de telèfons i telègrafs, i a les vuit del matí del dia 15, un ban municipal ordenava l'evacuació de la població. A les tres de la tarda del mateix dia, 15 de gener, els soldats de la I Bandera de la Falange Española Tradicionalista (FET) de Navarra his-saven l'ensinya victoriosa al balcó de l'Ajuntament mentre entonaven el *Cara al Sol*. Quatre dies més tard, l'última resistència republicana a la comarca, establerta al llarg de la línia del riu Gaià, fou definitivament superada per l'Exèrcit de Franco.⁴¹ S'exilià a França.

Epíleg

Amb l'adveniment del nou règim, fou nomenat president de la Diputació Provincial de Tarragona Eusebio Mújica Jaca (setembre de 1939 - setembre de 1942), de professió dentista i primer alcalde franquista de Tarragona, el qual acabà amb l'interinatge iniciat per José Grego Grego, cap de la Comissió Gestora instaurada pels nacionals a Castelló de la Plana (6 de setembre de 1938 - abril de 1939), i pel reusenc de la CEDA Juan Vilanova Montaña (maig-setembre de 1939).

Lluís Brulles i Eneriz

La sinistralitat laboral a Tarragona el 1913

A l'igual que avui, la sinistralitat laboral és una de les fonts de preocupació principal de patrons, sindicats i treballadors. El novembre de 1913, una estadística municipal registrava fins a 11 accidentats a Tarragona, homes casats entre els 40 i els 50 anys, la majoria. Sembla que la primera causa de sinistralitat laboral estava íntimament relacionada amb la xarxa ferroviària, ja que més de la meitat (6) dels sinistres havien succeït a l'estació del ferrocarril o a la via; les fàbriques i les obres de construcció seguien darrera, amb dues víctimes cada una. D'altra banda, cinc dels accidentats, eren ferroviaris, i quatre de les causes, havien estat produïdes per un tren. Altres màquines, sense especificar i la caiguda d'andamis, seguien darrera amb dues víctimes cada una. Cal consignar, finalment, que dels 11 accidents, només un fou mortal (un vidu de 55 anys, a la via pública), i que la resta de lesionats, ho van ser majoritàriament a les cames (8)

AHDT, BOPT, núm. 310, de 24-12-1913.

⁴¹ Piqué, *La crisi...*, p. 259.

La constitució dels ajuntaments en el Bienni Negre (1934-1935)

“Ajuntaments de la província. Constitució”, AHDT, Governació, Cpf., núm. 20 (1934-1937)

La turbulència política dels anys de la II República es va projectar en un aspecte civil força interessant, com són les constitucions dels ajuntaments. De les eleccions de gener de 1934, van formar-se uns consistoris que, en la seva majoria, serien remodelats per causa dels famosos Fets d'Octubre. Aquest marc polític és prou conegut com perquè hi haguem d'incidir gaire. Les eleccions de 1933 donaren el poder als partits de centredreta espanyols, que aturaren les reformes socials i polítiques encetades l'any 1931. Mentre a Astúries l'Exèrcit reprimia durament l'aixecament dels miners, a Catalunya ERC prosseguí la política reformista aprovant, especialment, la Llei de contractes de conreus. L'octubre de 1934, veient amenaçada l'autonomia catalana, Lluís Companys proclamà l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola, i automàticament el govern de la República suspengué l'Estatut i empresonà les autoritats de la Generalitat. Aquest període, anomenat el Bienni Negre, clogué amb les eleccions de 1936, que retornaren el poder a les esquerres.

A la capsa núm. 20, de la sèrie de Capses en foli de la secció de Governació, consten els oficis i certificatòries dels secretaris i alcaldes informant de la constitució dels nous consistoris de la demarcació, d'acord amb les instruccions de les autoritats governatives en cada situació. Hi ha dos grups diferenciats, els comunicats que informen de la constitució de la Comissió Gestora local, l'octubre de 1934, i els que informen el maig de

1935 de la reposició consistorial. Com sol passar amb aquesta mena de documentació tan especial, no hi figuren tots els municipis, per bé que hi són els principals, ni tampoc tota la documentació que va generar cada municipi. Hi consten 39 comunicats corresponents a 1934 (poc més d'una cinquena part del total dels municipis de la província), i 100 de 1935 (dues tercers parts). És molt possible que molts alcaldes preferissin no pronunciar-s'hi ni contestar (o acatar) els manaments de les autoritats militars en la repressió d'octubre de 1934, cosa que explicaria que les contestes de maig de 1935 fossin moltes més, i la majoria en català. El 1934, només l'Arboç i Reus contesten als militars en català; el 1935, el 55% de les certificacions (la majoria impreses) són en català.

Les comissions gestores municipals del Bienni Negre

Llavors d'aquella reacció de les dretes després del 6 d'octubre de 1934, els governadors militars assumiren les funcions de comissaris delegats, i d'entre una munió de mesures repressores (implantació de l'estat d'excepció, persecucions, escorcollaments, ocupació militar de punts neuràlgics, detenció i empresonament de milers de persones -sobretot les autoritats locals que secundaren Companys-, etc.), la que aquí ens interessa és únicament la de reformar la composició dels consistoris municipals amb veïns de provada trajectòria conservadora (del CEDA o de la Lliga Regionalista). Ha estat fins ara un aspecte negligit en la historiografia, que s'ha decantat per focalitzar l'episodi en els esdeveniments polítics dels grans personatges barcelonins.

Segons M. DUCH, Tarragona va constituir ajuntament el 9 d'octubre, amb Atanasio Ramàs i alguns militants radicals i de la Lliga. Reus ho va fer el dia 10, presidint un capità d'Infanteria, Bernardo Castell Medina, que designà Antoni Huguet Ragué, destituí quasi tots els consellers i nomenà una nova fornada de vocals entre aquells membres de la Lliga que acceptaren el càrrec; l'alcalde destituït, Josep Borràs Massguer, guanyaria les eleccions del 36. Al Morell, els desordres revolucionaris es van tallar a l'assumir l'alcaldia el cap de la minoria, Bernat Montserrat. A Alcover, la reunió municipal la va convocar i presidir el comandant militar de Valls Josep Ferrer Bonet, que va fer llegir una ordre de la Superior Autoritat Militar de Tarragona en virtut de la qual destituï l'Ajuntament i només mantingué en el càrrec cinc regidors, un dels quals, Lluís Roca, passava a ser el president de la Comissió Gestora. A Cambrils, J. BERTRAN rescata la jornada de les actes municipals, segons les quals el coronel Julio de Rivera (Castro) nomena delegat seu el comandant de la Guàrdia Civil de la vila, i en presència d'aquest són destituïts tots els edils i nomenada una Comissió Gestora encapçalada per Josep Grau, com a alcalde-gestor, i com a vocals Josep Pallejà, Just Massagué i Antoni Montcusí. Tots repetiran en la remoció consistorial de 1935.

M. DUCH estén aquella reforma a tots aquells municipis on va ser proclamat l'Estat Català, però la documentació sembla indicar que l'abast de la repressió consistorial fou general, cosa més en sintonia amb el parer d'A. MARTORELL, que assegurava que la proclamació havia estat seguida per la majoria de pobles de la província. P. ANGUERA ens explica el cas d'Alforja, on la declaració de l'Estat Català el 6 d'octubre no va tenir cap incidència i, malgrat això, una ordre del següent dia 20 del comandant militar de la província destituïa el consistori i nomenava alcalde-gestor el regidor Antoni Llopis, que governà en solitari (sense aixecar cap altra acta municipal més fins a finals de maig següent). Els regidors deposats mai no van reco-

nèixer la validesa d'aquelles remocions consistorials del Bienni Negre. La resistència també es va fer notar a Constantí, on segons J. ESTIVILL els militars destituïren tots els consellers menys els tres de la dreta, i els dies següents van ploure tot de dimissions dels treballadors municipals; el dia 20, el comandant general de la IV Divisió destituï els dos vocals i deixà com a únic regidor l'alcalde-gestor.

L'expedient

Fins aquí la introducció en el marc històric. La capsa núm. 20 de la sèrie de Capses en foli de Governació conté nombrosa documentació relativa a aquests fets a la demarcació de Tarragona, documentació que en molts casos ratifica els fets exposats, i en molts d'altres n'aporta dades específiques relacionades amb les nostres comarques.

En data 15 d'octubre de 1934, el comissari delegat de Tarragona, governador militar Julio Castro Vázquez, va enviar a tots els municipis un ofici requerint comunicació de la destitució del consistori i de la constitució d'una Comissió Gestora amb individus aliens a l'últim moviment revolucionari. A l'expedient consta còpia del comunicat que el coronel Castro va enviar al comissari delegat de la Generalitat, el 21 d'octubre de 1934, informant-lo dels tràmits:

“Para su debido conocimiento y efectos, tengo la distinción de manifestar a V.S. que según instrucciones transmitidas y verificadas telefónicamente del Excm^o Señor, general Jefe de la 4ª División, en los Ayuntamientos en que no haya sido necesario destituir a ningún concejal con motivo del pasado movimiento revolucionario, continuarán constituidos en la misma forma que lo estaban antes; pero si hubiese sido preciso aplicar tal sanción al Alcalde, entonces deben cesar todos y

encomendar la gestión administrativa a una sola persona, que tomará el nombre de Alcalde-gestor. Estas normas han sido ya comunicadas a todos los municipios de la provincia, y tan pronto como se conozca la constitución definitiva de los mismos, se lo notificaré seguidamente.”

La majoria d'oficis de contestació porten data dels primers dies de la segona meitat del mes d'octubre, o sigui, pocs dies després de rebre l'ordre del comissari delegat. L'alcalde era ara “Alcalde-president”, o president de la Comissió Gestora. Alguns municipis també nomenaren “gestors” (primer, segon...), que hem volgut equiparar-los amb els tinents d'alcalde i/o vicepresidents de la corporació. Finalment, venien els vocals, en nombre d'acord amb la realitat política i demogràfica de cada localitat. L'ofici de l'alcalde de Vilallonga advertia: “En cumplimiento de lo dispuesto por V.E. en su oficio de fecha 15 me es grato comunicarle que ha sido destituido el Ayuntamiento de esta villa y ha sido designada una Comisión Gestora compuesta de...”. A Vila-seca, en canvi, ningú més que el designat com a president de la Comissió Gestora va voler prendre part en el nou consistori, de manera que va quedar constituït per un alcalde-gestor únic, i els dos vocals nomenats, Esteve Ferrando Magriñà i Joan Roigés Garrabé, no van arribar a prendre possessió.

A més d'aquesta informació, els municipis també havien d'adjuntar la relació del personal funcionari dependent de l'ajuntament, cosa que esdevé interessant per a observar no solament quines persones integren l'ajuntament, sinó també els càrrecs municipals que en depenien. Algun ajuntament, com ara el de Vila-rodona, va afegir, al costat dels empleats municipals, la naturalesa del càrrec (interí, vacant o en propietat), i la majoria eren “en propietat”, posant-ho en majúscules i en tinta vermella perquè es veiés bé, potser tement que els vaivens de la política podien afectar-los.

Les casuístiques que es van donar en algunes poblacions van ser diverses. A l'Albiol, el nou alcalde va intercedir per un veí que havia estat detingut. Un saluda de 16 d'octubre deia: “Al Sr. Comisari de la Generalitat de Catalunya en Tarragona, i deu manifestar-li que el veí de l'Albiol, en Miguel Isern Masdeu, que ha sigut detingut, es persona digne, incapaç de cap acte revoltós ni spversiu [subversiu], fou Alcalde de l'Albil [Albiol] duran sis anys en carácter y filiación conservadora, i continuan en l'actualitat sense haver fet cap acte sospitos, axí dec ferho constà, perà que V. [E.], vulga ordená l'inmediata llibertat de dit Miguel Isern Masdeu, com crec, es de justicia.”

Resulta molt aclaridor el cas d'Alfara de Carles, on va ser elegit un consistori republicà que, pel que fos, no va plaure a Barcelona, i s'hagué de procedir a una nova elecció, aquest cop amb individus designats. Un ofici de 17 d'octubre s'expressava en aquests termes: “En cumplimiento a su comunicación del 15 de los corrientes tengo el honor de acompañarle la relación que inserto al dorso de la presente, comprensiva del nuevo personal del Ayuntamiento y empleados. Todos son afectos al partido radical, adictos al régimen republicano y en su toma de posesión se obligaron a la defensa de la República y sus disposiciones. Al ponerles en sus cargos se ha dado cumplimiento a la lógica y a la razón. Viva V.I. mº años. Alfara 17 octubre 1934. Francisco Villalbí.” El consistori quedava constituït per Francisco Villaubí Fontanet, com a alcalde-president, Tomàs Sabaté Barberà, com a primer tinent d'alcalde, i Ernest Martí Moragrega, Frederic Curto Ferré, Tomàs Sabaté Gracià i Joan Fontanet Pujol, com a consellers. Dos dies més tard, havien d'enviar un segon ofici, molt més parc i signat per un nou alcalde:

“En cumplimiento a su atenta comunicación del 17 de los corrientes, he de manifestarle que con arreglo a las nuevas instrucciones, la corporación municipal queda constituida por los conce-

jales de la minoría radical José Pallarés Adell y el firmante que ha sido designado como Alcalde o presidente. Pláceme en esta ocasión ofrecerle mis respetos y la colaboración más desinteresada. Viva V.E. mº años. Alfara 19 octubre 1934. El Alcalde Julio Adell.”

A Bràfim també hi va haver una “frenada brusca i marxa enrere”. Elegit i nomenat gestor en un primer moment Francisco Sanromà Cisteré, tot seguit fou desposseït, o cessà ell voluntàriament en el càrrec (com expressa l'ofici), “en cumplimiento de la orden que le indico al principio [de dia 17 dels corrents], dictada en virtud de últimas instrucciones del Exmo. Sr. General de la 4ª División”.

Sabem que, en més d'un cas, es van reciclar edils ja destituïts per la Junta Militar. Va ser el cas que expressa la documentació de Constantí o el Pinell de Brai. A Solivella van sintonitzar força amb les noves directrius de la Junta Militar, fins al punt d'arribar a

denunciar alguns veïns notòriament filorevolucionaris que detenien càrrecs importants, amb el prec de la seva destitució. Efectivament, en un escrit, sense signar, de 18 d'octubre, l'alcalde denunciava el jutge municipal Jaume March Sans, el fiscal Josep Torrelles i el suplent Rafael Sanahuja Montañola, perquè “tomaron parte activa en el último movimiento revolucionario por lo que considera esta Comisión Gestora que las citadas personas no merecen continuar en sus respectivos cargos para el bien de la República y de las actuales instituciones [...] con la súplica de que se digna decretar el cese de dichas personas en los mentados cargos”.

En el següent quadre exposem part de la informació dels oficis de contestació dels diversos ajuntaments que ho van fer, amb especificació de: 1) municipi, 2) dates: del certificat de la sessió que aprovava el nou consistori i de l'ofici que n'informa, 3) l'alcalde-president que surt elegit, 4) els gestors elegits, i 5) els vocals elegits.

Municipi	Dates de: Certificat / ofici remès	President	Gestors primers, segons o tercers	Vocals
Albiol	17-10-1934	Pere ¹ Maydeu Ferré	Xavier Fuguet Masdeu (TA)	Pere Agràs Isern
L'Aleixar	17-10-1934	Josep Cavallé Mas		Josep Grau Artells Baptista Solà Llusà
Alcover	16-10 / 16-10-1934	Lluís Roca Vidal		Josep Vilalta Llurba Pere Rubert Dolores Josep M. Jové Ribés Valero Homs Isern
Alfara de Carles	17-10 / 19-10-1934	Julio Adell		Josep Pallarès Adell
Alió	16-10 / 16-10-1934	Joan Vives Godall		Ramon Llenas Domènech Joan Vidal Guinovart
L'Arboç ²	20-10 / 20-10-1934	Lluís Romagosa Altet		Joan Altet Mas
Benifallet	17-10 / 17-10-1934	Pau Benaïges Montagut	Francisco Cots Folqué	Pedro Vidiella Borrull
Bràfim	17-10 / 19-10-1934	Antoni Solé Balsells		Joan Padró Armengol Francisco Sanromà Cisteré
Cabra del Camp	17-10 / 17-10-1934	Joan Queralt Inglès		Joan Grau Solé Benvingut Ferrando Tous

¹ L'ofici que comunica la composició del nou consistori afegeix que la nova Comissió Gestora ha quedat constituïda “con los Concejales de 'Unión Ciudadana”.

² “(Por no ser concejal ha cesado en esta fecha el Sr. José Figueras Freixedas que había sido designado para Vocal de dicha Comisión Gestora)”

Municipi	Dates de: <i>Certificat</i> / ofici remès	<i>President</i>	Gestors primers, segons o tercers	Vocals
Constantí	16-10 / 16-10-1934	Joan Solé Solé		Josep M. Ferré Ferré Isidre Grau Bofarull ³
Montblanc	16-10 / 16-10-1934	Josep Contijoch Carol		Màrius Pedrol Bellvé Josep de Subirà Feliu
Mont-roig del Camp	16-10 / 16-10-1934	Teodor Puñet Anglès	Enric Puñet Barceló (1TA) Anselm Solé Rofes (2TA)	
Móra d'Ebre	17-10 / 17-10-1934	Frederic Cardona Arbó		Josep Serres Lorán Santiago Treig Montagut Santiago Piñol Peris Vicenç Pujol Casals
Móra la Nova	17-10-1934	Lluís Nogués Alcoverro		Salvador Loran Campos Àngel Vaqué Sender
Nulles	19-10-1934	Antoni Aubià Mestre		Joan Calbet Ferré Francisco Vidales Calbó
La Palma d'Ebre	17-10 / 17-10-1934	Francisco Llauradó Ciuraneta		Francisco Aymí Camil Piñol Ciuraneta
El Pinell de Brai ⁴	19-10-1934	Nolasco Ferré Vallespí		Salvador Martínez Amposta
El Pla de Santa Maria	16-10 / 16-10-1934	Josep Rovira Ferré		Carles Soberano Balañà Josep Rossell Grau
La Pobla de Montornès	17-10-1934	Alfonso Montserrat Domingo	Celestino Plana Segalà	José Miracle Massó
El Pont d'Armentera	18-10 / 18-10-1934	Ramon Fuguet Menasach	Jaume Ral Murtro Joan Pujol Roca	
Porrera	17-10-1934	Josep Fernández Pellicer		Francisco Grau Casals Josep Grau Ferré Antoni Montané Mestres Victor Aduart Ferré
Puigpelat	17-10-1934	Joan Mestre Calbet		Josep Plana Gasol Joan Boada Porta
Reus	17-10 / 17-10-1934	Antoni Huguet Ragué		Francesc Martí Ballester Josep Serra Pàmies Cervantes Calleja Castrillo Enric Ollé Besora
Riudecanyes	16-10-1934	Alexandre Teigell Bargalló		Ricard Nolla Gili Mateu Hortonedra Ferraté Ramon Vall Pedret
Riudecols	17-10-1934	Josep Mestre Llevat		Francisco Solanellas Domènech Josep Cabré Aragonès
Rodonyà	20-10-1934	Aleix Jané Tusquelles		Joan Puig Sanromà
Sant Jaume dels Domenys	19-10-1934	Andreu Vendrell Piñol		Ramon Pros Montserrat
Santa Coloma de Queralt	16-10-1934	Daniel Vallbona Sanou		Eduard Brufau Estalella Albert Lavila Prats Miquel Segalà Corbella Josep Companys Inglès
Santa Oliva	16-10-1934	Carlos Garriga Armajach		Joan Aráns Casellas Josep Díaz Pascual

³ "Son los señores que formaban la minoría del Ayuntamiento anterior".

⁴ Els designats "ya formaban parte del Ayuntamiento que por orden del Comandante Militar de esta provincia de fecha 11 del corriente fue destituido...". Segons J. ESTIVILL, el següent dia 20 d'octubre, el comandant general de la IV Divisió cessà tots els vocals, quedant l'alcalde-gestor com a únic regidor.

Municipi	Dates de: <i>Certificat / ofici remès</i>	<i>President</i>	Gestors primers, segons o tercers	Vocals
Sarral	- / 16-10-1934	Joan Bonet Almenara		Joaquim Tous Tarragó Miquel Mateu Castellà
La Selva del Camp	16-10 / 16-10-1934	Jaume Fortuny Barrufet		Francisco Banús Benet Lluís Domingo Figuerola Lluís Cristià Pàmies
Solivella	16-10-1934	Alfons Yglesies Creus		Jaume Sans Viñes Magí Palau Bergadà
Tarragona	19-10 /	Atanasio Ramas Gregorio		Francisco Vidal Franquès Antoni Prat Ferrando Francisco Brell Vaqué Joaquím Delclòs Belvey Jaume Bori Gallart Pau Ricomà Tutusaus Joan Vallvé Morera
Valls	16-10 / 16-10-1934	Pere Batlle Andreu		Joan Casas Bofarull Josep M. Bonet Clois Salvador Serra Porta Jacint Cisa Prims Joan Batalla Piñas
Ulldecona ⁵	26-10-1934			Agustí Joan Pere Estellé Ramon Navarro Francisco Agasa
Vilallonga del Camp	16-10-1934	Pere Martorell Montserrat		Josep Barberà Llodrigues Salvador Padrell Navarro Joan Fortuny Gené
Vilanova d'Escornalbou	18-10-1934	Frederic Olivé Cabré		Isidre Guasch Guinjoan
Vila-rodona	16-10 / 16-10-1934	Antoni Oliva Casabona		Pelegrí Galofré Soler Josep Llord Calvet
Vila-seca	17-10 / 17-10-1934	Josep Perera Sans		

Hem normalitzat tant els noms dels municipis com els dels individus que apareixen. El color en la casella del municipi significa que la certificació estava escrita en idioma castellà. La primera data és la de la certificació

(ja sigui de la reunió on va ser aprovat el nou consistori, com si fou una certificació posterior de l'alcalde o secretari), la segona la de l'ofici amb el qual s'informava les autoritats. (a) = absent; TA = tinent d'alcalde.

⁵ L'alcalde comunica que s'ha actuat d'acord amb la Llei Municipal Catalana, i que queden sense efectes els nomenaments dels alcaldes 2n, 3r, i 4t i que són elegits per als dits càrrecs els qui nomena, que ja eren consellers.

El restabliment de l'ordre constitucional

L'abril de 1935 es començà a restablir la situació, s'aixecava l'estat d'excepció i, per primer cop, el governador general era un civil, el radical Joan Pich i Pon; es retornaven a la Generalitat les funcions d'ordre públic. Malgrat que els processos oberts als sediciosos dels Fets d'Octubre van seguir el seu curs, les noves autoritats del país van manar la constitució de nous consistoris a tots els ajuntaments, publicant al BOGC la llista dels designats que n'havien de formar part.

Efectivament, així consta entre la documentació que tractem. Els municipis responien a un ofici de 22 de maig, instant la constitució del nou consistori als efectes del Decret de 26 d'abril de 1935, pel qual havien de constituir-se abans de cinc dies després de la publicació de l'ordre al BOGC, que fou l'1 de maig.⁶ Aquesta ordre incloïa els individus que havien de compondre els ajuntaments, però no l'elecció de l'alcalde i primers comandaments (tinents d'alcalde i/o alcaldes segons i tercers, amb els vots aconseguits respectivament), informació que, en la seva majoria, sí que aporten els oficis del fons documental de l'AHDT. Observem igualment que molts dels oficis també acompanyen una llista dels càrrecs de justícia, o sigui, jutge i fiscal municipal i els corresponents suplents.

La llista d'individus que esmenta l'ordre publicada en el BOGC no sempre l'hem vist coincidir amb els edils finalment elegits; és de suposar que fou per alguna variació d'última hora no consignada per escrit. Tampoc l'ordre de la llista havia de prefigurar el dels càrrecs, com ho acredita la certificació de 15 de maig de 1935 expedida per l'Ajuntament de la Riba, on el

document de l'Ordre de 9 d'abril situava al capdavant un individu que en la llista publicada en el BOGC el 30 següent anava en segon lloc, i a l'inrevés. Els ribencs elegiren alcalde el primer de la llista i tinent d'alcalde el segon, i quan s'adonaren de l'errada van ratificar l'elecció tal qual, tot argumentant "que l'ordre de col·locació en lliste no presupose preferencie en la ocupació de carrecs...".

Les autoritats corporatives feien un seguiment per tal que no quedés cap municipi per informar sobre la constitució del seu ajuntament. És el cas de Passanant, que semblava costar-li una mica, i el comissari hagué d'adreçar-los un telegrama amenaçador (a l'expedient només hi consta la còpia del telegrama): "Noticioso no se ha posesionado nuevo Ayuntamiento, sírvase cumplimentar orden presidencia Generalidad, dándome cuenta de haberse constituida corporación, apercibiéndole aplicación sanciones en que incurra."

Molts dels municipis no havien sofert cap variació consistorial des de l'última elecció per sufragi popular, el febrer de 1935, i evitaven prudentment d'explicar per què hauria hagut d'haver-se produït cap alteració consistorial. N'és l'excepció l'alcalde de Pradell de la Teixeta, que no s'està de dir-ho en l'ofici de contestació: "no ha sufrido modificación alguna con motivo de los sucesos revolucionarios de Octubre último, datando su constitución de 1º de Febrero del pasado año de 1934". De fet, això és una realitat en 31 de les localitats que tenim documentades. Si a això afegim que en 39 localitats l'alcalde entrant elegit coincidia amb el president de la Comissió Gestora sortint (g), llavors es pot afirmar que en més de dues terceres parts (quasi en tres quartes parts) dels ajuntaments repetien els edils perquè el seu color polític ja satisfieia les autoritats reaccionàries.

⁶ BOGC, núm. 121, de dimecres 01-05-1935, p. 853-860.

És clar que hi va haver individus designats que van declinar ocupar el càrrec de conseller. D'acord amb la Llei Municipal, hi havia una sèrie de raons legals que ho podien excusar, i van ser diverses les sessions plenàries on hi va haver renunciacions: Benifallet, Duesaigües, els Gardells, Riudecols, etc. En altres poblacions, els disconformes no s'hi presentaren, tot i haver estat formalment convocats, com és el cas del Pinell de Brai, la Sénia (on no es presentaren tres designats en el primer cas, i cinc en el segon), Solivella o Vilanova d'Escornalbou. Només en un lloc, Pira, un dels renunciants va tenir la dignitat de fer constar com a raó de renúncia la seva disconformitat per aquella forma arbitrària d'elecció. Efectivament, en aquest poblet de la Conca de Barberà van renunciar Josep Sendra Amorós i Joan Escolà Figarola, el primer "por no habersele comunicado la aceptación de dicho cargo y después por las muchas ocupaciones que tiene que cumplir en los familiares de su casa", i el segon perquè "siempre ha sido contrario del nombramiento para estos cargos de la forma que se le ha nombrado".

També en aquesta segona fase de reforma dels consistoris hi va haver depuracions. Són els casos de Garcia, Riba-roja d'Ebre, la Riera de Gaià o Salomó. En el primer, van ser absents, tot i ser legalment convocats, els designats Francesc Torné Mani i Pere Madico March; amb data 25 de maig, consta un ofici que explica que aquests dos individus "que se consideran como la minoría consistorial, perteneciente al Comité local del Partido Radical, han dejado de tomar posesión, lo que le comunico para su conocimiento y demás efectos". A Riba-roja van destituir-se dos dels designats "por sus concomitancias con los revolucionarios de Octubre último [...] por ser aquellos furiosamente esquerranos y rabasaires...". A Salomó no hi hagué canvis consistorials, llevat dels consellers Joan Recasens Calull i Josep Corbella Ferrando, "que fueron suspendidos en sus

cargos por haber sido procesados con motivo de los sucesos de octubre último". A la Riera de Gaià, el 7 d'octubre de 1934 una parella de la Guàrdia Civil va desposseir dels seus càrrecs, amb una ordre verbal, l'alcalde tercer Jordi Inglès Estivill i el conseller Francisco Vidal Marquès, de forma que l'alcalde accidental, Pere Socias, hagué de consultar si eren o no hàbils, com a designats que havien estat, per formar part del nou consistori. Finalment, a Uldecona, no féu falta depurar ningú, perquè els elements "depurables" ja havien dimitit; en un ofici consta que no hi havia hagut variacions en el consistori, "a excepción de los que constituían la minoría municipal que presentaron la dimisión de sus respectivos cargos a raíz de los sucesos del 6 de octubre último y cuyas vacantes todavía no han sido cubiertas hasta el día de hoy". Això últim també succeí a Roda de Barà, segons la monografia coordinada per J. M. MARTORELL COCA, que explica com l'alcalde que hi veiem, Salvador Güell Mercadé, ja formava part de l'oposició en les eleccions de gener de 1934. Aquest i els elements de la Lliga Regionalista formaran el consistori municipal durant el Bienni Negre, mentre que els depositats recuperaran els càrrecs arran de les eleccions de l'any 1936.

El següent quadre reproduïx els resultats de la nova remoció consistorial de maig de 1935. S'acabava amb les comissions gestores, però en essència seguien detinent l'autoritat els mateixos, ja que era el governador general qui designava els individus d'entre els que havien de ser elegits i repartits els càrrecs locals. Una mena d'elecció per terna, però a l'inrevés. Aquí disposem de les dades següents: 1) municipi, 2) dates: del certificat de la sessió que aprovava el nou consistori i de l'ofici que n'informa, 3) l'alcalde que surt elegit, 4) els tinentes d'alcalde o alcaldes segons, tercers i quarts, elegits, i 5) la resta de consellers.

Municipi	Dates de: <i>Certificat / ofici remès</i>	<i>Alcalde - president</i>	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Aiguamúrcia	20-05-1935	Josep Cardó Ballart	Josep Montserrat Miquel (A2) Josep Boada Anglès (A3)	Carles Figueras Robert Blai Arnavat Martí Josep Magre Foguet Pere Galofré Ferrando Llorenç Güell Torrents
Alcanar	27-05-1935	Sense variació		
Alcover	23-05 / 23-05-1935	Joan Prats Ferré	Josep M. Jové Ribés (A2) Valeri Homs Isern (A3)	Manuel Lloberas Agrás Marcel·lí Ollé Roig Alfons Bosch Prats Lluís Roca Vidal (g) Josep Vilalta Llubra Pere Rubert Dolores Francisco Jové Ferré
L'Aleixar	18-05 / 25-05-1935	Baptista Solà Llusà (g)	Pau Vallverdú Olesti (A2)	Gaspar Alberich Mariné Lluís Climent Català Joan Olesti Alberich Miquel Trillas Cavallé
Alforja	18-05 / 24-05-1935	Antoni Llopis Mariné (g)	Josep Puig Àvila (A2) Ramon Peris Asens (A3)	Antoni Ferré Taverna Miquel Fullat Saludes Joan Cabré Vilalta Miquel Ciuret Castelló
Alió	15-05 / 25-05-1935	Joan Vidal Guinovart (v)	Joan Vives Godall (g) (A2)	Lluís Batalla Rossell Joan Vallvé Gatell Isidre Ibarra Saumell
Altafulla	16-05 / 27-05-1935	Josep Virgili Plana	Josep Vidal Argilagué (A2)	Artur Boronat Capdevila (g) Antoni Magriñà Llodríguez Pere Ramon Plana Joan Rubinat Teixidó
Amposta	23-05-1935	Sense variació		
L'Arboç	25-05 / 25-05-1935	Lluís Romagosa Altet (g)	Joan Altet Mas (A2) Josep Raventós Altet (A3)	
Arbolí	27-05-1935	Antoni Pàmies Bigorra	Jaume Carré Martorell (A2) Joan Bonet Llors (A3) Joan Juanpere Martorell (A4) Josep Salvadó Salvadó (A5)	
Arnes	27-05 / 27-05-1935	Josep Boldó Martí	Josep Llopis Pallarès (A2) Marià Sanromà Llobet (A3)	Vicenç Pallarès Llopis Antoni Villagrasa Clavero Benet Pallarès Arnada Ramon Samper Llombart
Barberà de la Conca	16-05 / 24-05-1935	Alfons Fabregat Mateu (g)	Josep Calbet Fabregat (A2) Josep Ribé Miquel (A3)	Ramon Marimón Bella Ramon Contijoch Rosanes Josep Fabregat Amorós Pau Cabestany Vendrell
Bellmunt del Priorat	31-03 / 05-04-1936	Estanislao Crusat Borràs	José Llebaria Cabré Tomàs Pallejà Marco (A2) Ramon Muntané Sarañana (A3)	Esteve Secall Sedó ⁷
Bellvei	25-05 / 25-05-1935	Venanci Vidal Solé (g)	Josep Sans Romeu (A2)	Joan Armajach Ventosa Josep Vilà Vidal Conrad Vidal Sans Antoni Rius Juan

⁷ Malalt, i ínterim: Tomàs Borràs Cases.

Municipi	Dates de: <i>Certificat / ofici remès</i>	<i>Alcalde - president</i>	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Benifallet	24-05 / 24-05-1935	Pau Benaiges Montagut (g)	Francesc Cots Folqué (A2) Pere Vidiella Borrull (A3)	Manuel Faneca Piñol Jaume Nogués Duadè Antoni Salvadó Panisello Pere Trilla Gabriel ⁸ Ventura Colomé Fàbregas Joan Videllet Andreu
La Bisbal del Penedès ⁹	16-05 / 27-05-1935	Salvador Ferran Arbós (g)	Joan Solé Caralt (A2) Joan Garriga Reig (A3)	Josep Galofré Garriga Joan Vallès Arbós
Blancafort ¹⁰	30-03 / 01-04-1936	Josep Barril Capestany	Pau Aluja Prats (A2) Antoni Baltà Huix (A3)	Antoni Barril Queralt Antoni Queralt Poblet [2 vacants]
Les Borges del Camp	23-05-1935	Sense variacions. Signa l'alcalde Francesc Puñet.		
Bràfim	22-05 / 24-05-1935	Antoni Solé Balsells (g)	Daniel Dalmau Busquets (1TA)	Joan Padró Armengol ¹¹ Joan Batalla Padró Pere Pié Ferré
Cabra del Camp ¹²	14-05 / 24-05-1935	Joan Queralt Inglès (g)	Joan Grau Canaleta (A2)	Joan Rovira Dalmau Benvingut Ferrando Tous Joan Tous Vives Ramon Esplugues Foguet
Calafell ¹³	24-05 / 24-05-1935	Josep Güell Palau	Josep Ortoll Cases (A2) Josep Mestre Romeu (A3)	Josep Roviroa Oller (g) Rafael Gibert Robert Joan Domingo Papiol Pere Batlle Mestres Rafael Solé Arans
Cambrils	18-05 / 23-05-1935	Just Massagué Llaveria	Joan Recasens Massagué (A2) Manuel Castellví Castellví (A3) Antoni Montcusí Rossell (A4)	Josep Pallejà Sellarès David Sans Serra Joan Recasens Queralt Josep Espolet Cabré Joan Matas Borràs Josep M. Dalmau Torà Josep Rovira Martí
Capafonts	23-05-1935	Sense variacions. Signa l'alcalde Tomàs Balaña.		
Capçanes	24-05-1935	Sense variacions. Signa l'alcalde F. Barceló.		
Constantí	17-05 / 24-05-1935	Joan Solé Solé (g)	Isidre Grau Bofarull (A2) Josep M. Ferré Ferré (A3)	Ramon Solé Grau Josep Plana Domingo Isidre Sardà Font
Corbera d'Ebre	27-05 / 27-05-1935	Llorenç Borràs Amorós (g)	Francisco Solé Tramunt (A2) Llorenç Ferrer Bardenya (A3)	Manuel Micola Llorenç Clua Francisco Solé Josep Clua Llorenç Micola Pere Vives Tomàs Àlvarez

⁸ Aquest conseller i els dos següents no van assistir. Pere Trilla va renunciar al càrrec.

⁹ Es declaren dues vacants a les conselleries, per renúncia de Josep Rovira Caselles i Salvador Vidal Ferré, gestors de l'anterior consistori.

¹⁰ Tots els regidors són d'Esquerra Catalana. Segons J. RECASENS, els dos consellers Barril havien format l'oposició en minoria a les eleccions de gener de 1934.

¹¹ Anomena els consellers "gestores".

¹² A l'expedient s'adjunta un full imprès amb la relació nominal dels regidors, on figura com a filiació política de tots ells "Independent".

¹³ El nou consistori sortí d'una segona votació, ja que en la primera hi hagué empat.

Municipi	Dates de: Certificat / ofici remès	Alcalde - president	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Cornudella de Montsant	18-05 / 25-05-1935	Titus Juncosa Llauredó (g)	Joan Sabaté Cardona (A2) Josep Juncosa Dalmau (A3)	Ramon Busquets Corbella Pere Aragonès Altès Josep Estivill Porqueras
Creixell	12-05 / 23-05-1935	Joan Morros Busquets (g)	Jaume Riembau Mercadé (A2)	Joan Mercadé Minguella Pau Guinovart Parès Josep Fontanilles Jansà
Duesaigües ¹⁴	17-05 / 29-05-1935	Pere Rofes Tarragó (g)	Josep Mestre Aragonès (A2)	Pau Mestre Mestre
Gandesa	23 i 24-05 / 24-05-1935	Miquel Mañà Saún	Enric Estopà Beuló (A2) Jaume Alcoverro Font (A3) Josep Estruel Remolà (A4)	Josep Lliberia Viña Llorenç Amades Velilla Antoni Esquirol Saún Josep Fontanet Pallàs Josep M. Jornet Altès Esteve Sabaté Subirats Santiago Soro Meix
Garcia	25-05 / 20[sic]-05-1935	Jaume Escoda Perelló (g)	Simeó Mateu Llopis (A2) Ramon March Arbó (A3)	Josep Fàbregues Alabart Joan Marimón Pallàs Miquel Montamat Argilaga
Els Garidells ¹⁵	29-05 / 29-05-1935	Josep Torrents Brunet (g)	Pere Duch Gras (A2)	Amadeu Duch Segú Joan Gras Guillemat
Ginestar	15-05 / 23-05-1935	Benet Margalef Margalef (g)	Josep M. Borràs Compte (A2) Josep Terà Margalef (A3)	Josep Pujol Segarra Antoni Olivé Escoda Jacint Comabella Cortés Josep Bru Borràs Josep Borràs Segué
Godall	16-05 / 23-05-1935	Josep Cervera Tomàs (g)	Josep Muñoz Balagué (A2) Joan Josep Ventura Arni (A3)	Joan Bofill Subirats Josep Arnau Carsellé Josep Cervera Verge Llorenç Raldà Verge Josep Simó Raldà
Gratallops	23-05 / 24-05-1935	Joan Vilella Sabaté	Salomó Ripoll Pujals (A2)	Josep Madico Arbolí
El Lloar	24-05-1935	Sense variacions		
Llorenç del Penedès	17-05 / 17-05-1935	Josep M. Camell Palau	Frederic Ventosa Romagosa (g) (A2)	Joan Andreu Vinyes Magí Brugal Palau Antoni Miquel Mitjans
Mas de Barberans	24-05 / 24-05-1935	Miquel Subirats Lleixà (g)	Joan Josep Lleixà Subirats (A2) Marià Lleixà Subirats (A3)	Antoni Pla Segura Julià Lleixà Pozas Josep Subirats Cid Joan Subirats Ral
Masllorenc	15-05 / 23-05-1935	Joan Batet Cendra (g)	Joan Serramià Tusquellas (A2)	Josep Jané Cendra Josep Miquel Tomàs Joan Jané Miquel Pere Elies Seguí
La Masó	25-05-1935	Sense variacions		
El Masroig	24-05 / 24-05-1935	Eusebi Juanpere Juanpere (g)	Josep Giner Vernet (A2) Josep Ribera Rius (A3)	Francesc Vernet Aguiló Joan Juanpere Juanpere Josep Aguiló Perelló
El Milà	25-05-1935	Sense variacions		

¹⁴ Josep Cabré Aragonès va ser designat conseller, però renuncià al càrrec "per excusa legal per assumptes de família".

¹⁵ Dels cinc individus designats, en renuncia un, Pau Mallafre Homs, "por desempeñar el [càrrec] de Jefe de 'Acción Ciudadana'".

Municipi	Dates de: <i>Certificat / ofici remès</i>	<i>Alcalde - president</i>	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Miravet	25-05 / 27-05-1935	Pere Fumadó Artigues (g)	Antoni Vidal Griñó (A2) Antoni Segarra Costa (A3)	Antoni Vives Pedrola Josep Segarra Poyo
Montblanc	23-05 / 23-05-1935	Josep Contijoch Carol	Màrius Padrol Bellvé (A2) Josep Panadès Sans (A3) Salvador Pedrol Poblet (A4)	Sebastià Tremol Soler Joan Martorell Roig Pere Joan Abelló Dalmau Joan Pujades Fabregat Baldomer Campdepadrós Puig Antoni Sarró Brufau Antoni Amorós Sugrañes Antoni Roselló Sans
Montbrió del Camp	24-05-1935	Sense variacions		
Montferri	24-05-1935	Sense variacions		
Mont-roig del Camp	24-05 / 24-05-1935	Teodor Puñet Anglès (g)	Santiago Savall Gassó (A2) Joan Torradell Serra (A3)	Josep Pasqual Castellnou Enric Puñet Barceló
Móra d'Ebre	23-05 / 23-05-1935	Fraderic Cardona Arbó (g)	Santiago Piñol Peris (A2) Vicenç Pujol Casals (A3) Domènec Martín Cardona (A4)	Benet Montagut Baiges Ramon Piñol Descarrega Josep Montagut Vinaixa Daniel Serres Camps Jaume Dalmasas Vernet Santiago Hernández Cavallé Lliberat Rebull Estivill Josep Oliva Montagut Joan Gimeno Serradell
Móra la Nova ¹⁶	04-06-1935	Francesc Solé Algueró	Eduard Bargalló Peirats (A2) Salvador Lorán Campos (A3)	Josep M. Llop Borràs Josep Perpiñà Pedret Miquel Domènec Vallès Joan Margalef Pedret
El Morell	15-05 / 23-05-1935 ¹⁷	Bernat Montserrat Baldrich (g)	Antoni Granell Guillemat (A2) Andreu Montserrat Llort (A3)	Isidre Martí Nicolau Sebastià Socias Ribalt Lluís Barberà Carbonell
La Mussara	28-05-1935	Sense variacions		
La Nou de Gaià	28-05-1935	Sense variacions		
La Palma d'Ebre	24-05 / 24-05-1935	Miquel Ciuraneta Frigola	Francisco Llauredó Ciuraneta (g) (1TA)	Josep Jové Sas ¹⁸ Lluís Galcerán Mateu Ramir Ciuraneta Prunera Francisco Aymí Ciuraneta
Paüls	15-05 / 25-05-1935	Domènec Gavalrà Gracià (g)	Domènec Salvadó Gracià (A2) Domènec Benaiges Basco (A3)	Francesc Escobedo Lluís Joaquim Benaiges Villaubí Isidre Gabriel Gracià Francesc Benaiges Gracià
Perafort	26-05-1935	Sense variacions		
Les Piles	26-05-1935	Sense variacions des de les eleccions de 14 de gener de 1934		
El Pinell de Brai ¹⁹	16-05 / 23-05-1935	Nolasc Ferré Vallespi (g)	Simó Altadill Serres (A2) Josep Alerany Lavort (A3)	Salvador Martínez Amposta Pere Cervelló Lavort

¹⁶ Adjunta un primer ofici de 29 de maig, en el qual declarava no haver patit cap variació.

¹⁷ Hi ha un ofici anterior, de 16 de maig, que informava de la nova constitució consistorial.

¹⁸ Elegit per dipositarí dels fons municipals.

¹⁹ Denuncia la incompareixença dels formalment convocats: Bernabé Algueró Muñoz, Josep Alcón Vidiella i Llorenç Pallarès Espinós.

Municipi	Dates de: <i>Certificat / ofici remès</i>	<i>Alcalde - president</i>	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Pira ²⁰	27-05-1935 / -	Ramon Amill Amorós	Josep Civit Targà (A2)	Joan Capdevila Amill
El Pla de Santa Maria	25-05-1935	Josep Rosell Grau	Josep Roset Reinal (A2) Josep Rovira Ferré (A3)	Josep Rosell Amenós Carles Pons Mateu Magí Calaf Pons Salvador Baldrich Balsells Joan Anglès Güell
La Pobla de Mafumet	23-05-1935	Sense variacions		
La Pobla de Massaluca	24-05 / 24-05-1935	Josep Puey Llop (g)	Josep Pallarès Domènech (A2) Lluís Domènech Benaiges (A3)	Enric Ferré Cento Josep Llop Suñer Antoni Llop Ferré Josep M. Folqué Domènech
La Pobla de Montornès	15-05 / 24-05-1935	Alfons Montserrat Domingo (g)	Joaquim Solé Solé (A2)	Celestí Plana Segalà Rufí Plana Mestre Joan Miracle Casas
El Pont d'Armentera	27-05 / 27-05-1935	Joan Pujol Roca (g)	Ramon Fuguet Menassanch (A2)	Joan Marlès Alegret Andreu Rovira Parès Josep Ferrando Masip
Pradell de la Teixeta	28-05-1935	Sense variació		
Prades	23-05-1935	Sense variació		
Rasquera	27-05 / 27-05-1935	Josep Piñol Vilanova	Joan Benaiges Vaqué (1TA) Venanci Benaiges Miró (2TA)	Josep Farnós Piñol (g) Josep Piñol Navarro Josep Beltri Lleixà Josep Bladé Escoda Joan Salvadó
La Riba	24-05 / 25-05-1935	Josep Lladó Ribé	Antoni Martorell Ollé (g) (A2)	Jaume Sanromà Miró Josep Valls Pons Pau Sanromà Miró
Riba-roja d'Ebre	24-05-1935	Sense variació ²¹		
La Riera de Gaià	21-05 / 03-06-1935	Sense variació		
Riudecols ²²	24-05 / 05-04-1935	Francesc Domènech Solanel·las	Eduard Cabré Jané (1TA) Josep Cabré Aragonès (2TA)	Baptista Aragonès Mestre
Riudoms	24-05-1935	Sense variacions		
Rocafort de Queralt	24-05-1935	Sense variació des del sufragi del 14 de gener de 1934		
Roda de Barà	18-05 / 28-05-1935	Salvador Güell Mercadé (g)	Joan Mercadé Mercadé (A2)	Joan Vives Ventosa Josep Bonau Mercadé Josep Garriga Virgili Josep Baldrich Mercadé

²⁰ Denuncien que dels cinc individus designats per la Generalitat, només aquests tres van prendre possessió, i que hi renunciaren Josep Sendra Amorós i Joan Escolà Figarola. El primer "por no habersele comunicado la aceptación de dicho cargo y después por las muchas ocupaciones que tiene que cumplir en los familiares de su casa", i el segon, perquè "siempre ha sido contrario del nombramiento para estos cargos de la forma que se le ha nombrado...".

²¹ Sense variació llevat de dues baixes que no afectaven el quòrum, i que foren les de dos consellers que foren destituïts "por sus concomitancias con los revolucionarios de Octubre último [...] por ser aquellos furiosamente esquerranos y rabasaires...". Proposava cobrir les vacants amb els suplents Tomás Vidal Castellví i Joan Arbolí Agustí.

²² El conseller Jaume Anguera Miralles renuncià al càrrec per optar al de jutge municipal. Igualment, el conseller Baptista Aragonès Mestre renuncià al de suplent de jutge municipal per optar al de conseller.

Municipi	Dates de: <i>Certificat / ofici remès</i>	<i>Alcalde - president</i>	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Rodonyà	23-05 / 23-05-1935	Aleix Jané Tusquets (g)	Josep Galofré Batlle (A2)	Joan Puig Sanromà Ramon Ventosa Carbó Josep Ferrerons Papiol
El Rourell	28-05-1935	Josep Grau Martorell	Antoni Caros Queralt (A2)	Joan Figuerola Esenté Joan Andreu Grau Lluís Madorell Monné
Salomó	24-05-1935	Sense variacions en el consistori des de les eleccions de l'1 de febrer de 1934		
Santa Oliva	24-05 / 24-05-1935	Carles Garriga Armajach (g)	Pere Planas Amigó (A2)	Joan Arans Casellas Josep Urpí Cañellas Pere Pros Bundó Pere Planas Bolet
Sant Jaume dels Domenys	22-05 / 24-05-1935	Andreu Vendrell Piñol	Ramon Pros Montserrat (1TA) Ramon Galofré Batet (2TA)	Josep M. Sadurní Solé Joan Sanahuja Pallissé Isidre Palau Ferré Antoni Llenes Vives Josep Jané Batet (a) ²³
Savallà del Comtat	18-05 / 25-05-1935	Josep Balsells Gener	Ramon Riera Tomàs (g) (A2)	Pere Aymerich Roca
La Secuita	23-05-1935	Sense variacions des de la presa de possessió del 5 de març de 1934		
La Sénia ²⁴	23-05 / 23-05-1935	Josep García Bertomeu	Ricard Tolosa Arasa (A2) Josep Forné Tolosa (A3) Joaquim Lluch Vericat (A4)	Jaume Villarroya Marçà Demòfil Ferré Tomàs Jaume Bonet Artigues
Solivella	17-05 / 27-05-1935	Jaume Yglesias Tous	Magí Palau Bergadà (A2) Francesc Sans Iglesias (A3)	Antoni Domingo Andreu Francesc Sans Yglesias Jaume Sans Vinyes Emili Massagué Pons (a) ²⁵
Tivenys	05-05 / 24-05-1935	Joan Fons Sabaté (g)	Salvador Barberà Curto (A2) Antoni Piñol Pujol (A3)	Joan Alcoverro Cortiella Joan Piñol Povill Francisco Piñol Cañadó Manuel Fabregat Villalta Benet Beltrán Curto
Tivissa	25-05-1935	Sense variacions des del novembre de 1934		
La Torre de l'Espanyol	17-05 / 25-05-1935	Josep Estivill Vilàs	Carles Montané Artal (A2) Enric Estivill Borràs (A3)	Francesc Pujals Compte Narcís Jornet Borràs
Torredembarra	25-05 / 25-05-1935	Rogeli Rodríguez Martorell (g)	Baldomer Morros Mercader (A2) Antoni Mercadé Valls (A3)	Lluís Mercadé Recasens Francisco Gual Gual Josep Papiol Mercadé Joan Porta Fortuny Josep M. Solé Sabaté Josep Punsoda Marqués (a)
Torroja del Priorat	18-05 / 24-05-1935	Josep M. Peri Domènech	Ramon Sentís Pallejà (a) (A2)	Josep Porqueres Alabart Josep Sabaté Capdevila Josep M. Sentís García

²³ No està present, per malaltia.

²⁴ El certificat d'elecció del nou consistori fa constar que "de los doce señores designados Concejales en el Boletín Oficial de diez del actual, no se han presentado a tomar posesión, a pesar de haber sido convocados en forma legal, los señores D. Ramon Villarroya Marsá, D. Vicente Perolada Serret, D. Teodoro Aliau Marcoval, D. Higinio Celma Aliau y D. Agustin Casanova Verge".

²⁵ No va comparèixer, "malgrat d'haver estat citat amb deguda forma per a que compareixés...".

Municipi	Dates de: Certificat / ofici remès	Alcalde - president	Tinent d'alcalde (1TA) i/o alcaldes segons i tercers (A2)	Consellers o regidors
Uldecona	27-05-1935	Sense variacions des de les eleccions del 14 de gener de 1934		
Vallfogona de Riucorb	28-05-1935	Sense variacions		
Vandellòs	24-05-1935	Sense variacions des de les eleccions de l'1 de febrer de 1934		
El Vendrell	27-05-1935	Sense variacions		
Vespella de Gaià	27-05-1935	Sense variacions des de les eleccions de l'1 de febrer de 1934		
Vilallonga del Camp	14-05 / 25-05-1935	Bonaventura Riera Agudé	Josep Roig Gavalrà (A2) Salvador Padrell Navarro (A3)	Pere Martorell Montserrat ²⁶ Joan Baptista Vidal Fortuny Josep Barberà Llodriguez Joan Fortuny Jané ²⁷
Vilanova d'Escornalbou ²⁸	18-05-1935	Agustí Vilella Mestre (g)	Isidre Guasch Guinjoan (A2)	Frederic Olivé Cabré Jaume Ciurana Ferré
Vilanova de Prades	25-05-1935	Sense variacions		
Vilaplana ²⁹	19-05 / 25-05-1935	Jaume Salvat Bigorra	Josep Salvat Llaberia (A2)	Joaquim Mariné Cabré Jaume Aymamí Mestre
Vila-rodona	23-05-1935	Antoni Oliva Casabona (g)	Pelegrí Galofré Soler (A2) Josep Roig Benach (A3)	Paulí Vidal Grogúes Josep Grogúes Miquel Josep Güell Esbert
Vilaverd	19-05 / 23-05-1935	Ramon Abelló Camell (g)	Josep Calmet Montserrat (A2)	Florenci Sans Cartaïa Francesc Robusté Solé
La Vilella Alta	29-05-1935	Sense variacions des de febrer de 1934		
Vinebre	28-05 / 28-05-1935	Josep Orós Tarragó	Roc Vila Corim (A2)	Miquel Corim Esquirol Joan Tarragó Corim Joan Miró Vila Marià Pros Servelló
Xerta	27-05-1935	Sense variacions		

Hem normalitzat tant els noms dels municipis com els dels individus que apareixen. El color en la casella del municipi significa que la certificació estava escrita en idioma castellà. La primera data és la de la certificació (ja sigui de la reunió on va ser aprovat el nou consistori, com si fou una certificació posterior

de l'alcalde o secretari), la segona la de l'ofici amb el qual s'informava les autoritats. (a) = absent; (A2) = alcalde segon; (A3) = alcalde tercer; (TA) = tinent d'alcalde; (1TA) = primer tinent d'alcalde; (g) = alcalde-gestor del consistori sortint; (v) = vocal de la comissió gestora sortint.

²⁶ Alcalde-gestor, fins aleshores.

²⁷ No va poder prendre possessió perquè en el BOGC li van invertir els cognoms.

²⁸ No pogué prendre possessió Sebastià Capafons Olivé, per figurar en el BOGC amb el segon cognom canviat (Castells), ni tampoc Josep Mariné Rom, que no es presentà, "ni ha presentat cap excusa".

²⁹ Hi havia dos individus més designats: Josep Bigorra Ferré i Josep Guiu Aragonès, que resulten incompatibles per ser un suplent del jutge municipal i l'altre suplent del fiscal municipal.

La informació que aporta aquest expedient és, com es pot veure, molt rica pel que fa a la història local de la II República, un període molt poc conreat pels historiadors, per al qual encara és bona la monografia de M. DUCH, malgrat que tingui quinze anys i que pràcticament només se centri en les capitals de comarca del Camp de Tarragona.

Els estudis que es poden encetar a partir d'aquest expedient, relatius al període de la Revolució de 1936, no són pocs. Un seguiment individu a individu i població a població ens posaria al descobert la magnitud dels vaivens polítics i la barbàrie d'aquells temps. Molts elements de la Lliga Regionalista a l'oposició després de les eleccions de gener de 1934 serien els designats per ocupar els consistoris durant el Bienni Negre, de la mateixa manera que els depositats secundaren la declaració de l'Estat Català del mes d'octubre i foren destituïts, perseguits, detinguts, empresonats i processats. Seran els mateixos que tornaran al poder després de les eleccions de 1936, mentre que els llavors depositats seran encaçats pels comitès antifeixistes i també sofriran persecucions i execucions arbitràries. El període es tanca amb la victòria final franquista i la duríssima repressió subsegüent.

L'expedient, a més de mostrar la tendència política de les poblacions a la dècada dels anys trenta del segle XX, també pot fer servei per completar estudis sobre l'estructura i composició de molts ajuntaments, també els noms i cognoms a les poblacions, el referent lingüístic, etc.

La "guinda" del pastís la posa una carpeta blava al final de la capsa que exposem, que un cop consultada i estudiada permetria de ben segur el seguiment de l'evolució política fins a l'esclat de la Guerra Civil, ja que hi consta nombrosa documentació (oficis, informes, certificats i declaracions) sobre les eleccions de 1936, la reposició de càrrecs consistorials, l'activitat

dels comitès antifeixistes, les incidències i denúncies als comissaris, etc. Fa referència a les següents poblacions: Alcanar, l'Ametlla de Mar, l'Ampolla, Benissanet, la Canonja, Capafonts, la Fatarella, Gandesa, Garcia, Horta de Sant Joan, Masllorenç, Mont-roig del Camp, el Morell, la Nou de Gaià, els Pallaresos, Passanant, Perafort, el Perelló, Puigdelfí, Reus, Riudoms, Tarragona, Tortosa, Vilabella, Vilallonga del Camp, Vilaverd, Vilanova de Prades i Vila-seca._

Bibliografia

ANGUERA I NOLLA, PERE. "Dos testimonis inèdits dels fets d'octubre". Quaderns d'Història Contemporània, 8 (1985 = Els fets d'octubre), 35-37.

ANGUERA, PERE. "Els segles XVIII-XX», a: CORTIELLA, Francesc; ANGUERA, Pere. Història d'Alforja. Alforja: Ajuntament, 1986, 131-279, p. 194-195.

RECASENS I LLORT, JOSEP. Blancafort. Blancafort: Ajuntament, 1986, p. 198.

CAMPOS I TERRÉ, SEBASTIÀ. El 6 d'octubre a les comarques. Tortosa: Dertosa, 1987, 238 p.

BERTRÁN I CUDERS, JOSEP. Cambrils. Dictadura i República (1923-1939). Cambrils: Ajuntament, 1989, p. 79-81.

ITARTE I VERICAT, FRANCESC. "Els Fets d'octubre del 1934 a Ulldecona". Rails, Ulldecona, 1 (1993), 19-40.

MARTORELL, Alfons. República, revolució i exili. Memòries d'un llibertari reusenc. Reus: Centre de Lectura, 1993, p. 75-78.

DUCH, MONTSERRAT. Reus i el Baix Camp durant la II República. Reus: Centre de Lectura, 1984, p. 163-168.

DUCH PLANA, Montserrat. República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona (1931-1936). Tarragona: El Mèdol, 1994 (Fòrum; 6), p. 100 i ss.

DUCH PLANA, MONTSERRAT. "La vila d'Alcover durant la Segona República (1931-1936)". Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs, 55 (juliol-setembre 1991), 10-30, p. 22-23.

ALCOVER. Una Història. Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs, 1997, p. 255-245.

ALMENARA BARROT, JOSEP. "Els Fets del 6 d'octubre del 1934". El Baluard, Sarral, 90 (novembre-desembre de 1997), 20-21, i 93 (maig-juny de 1998), 31.

SÁNCHEZ CERVELLÓ, JOSEP. Ramon Nogués i Biset. De la presidència de la Diputació republicana a la de les Corts a l'exili. Tarragona: Arola Editors, 2004 (Morera; 2), p. 93 i ss.

[ESTIVILL, JOSEP]. Els anys de la II República a Constantí (1931-1936). Tarragona: Ajuntament de Constantí, 2006, p. 73-85.

MARTORELL COCA, JOSEP M. (coord.). Roda de Berà. Valls: Cossetània, 2006 (La Creu de Terme; 32), p. 69-70.

LA TARRAGONA REPUBLICANA (1931-1936). TARRAGONA: AJUNTAMENT. SERVEI D'ARXIU I DOCUMENTACIÓ MUNICIPAL, 2006 (QUADERNS DE L'ARXIU, 1), p. 22-23.

La retrocessió de Casablanca el 1887

El 22 d'agost de 1883, Diputació de Tarragona cedia l'edifici i instal·lacions de Casablanca al municipi. Va ser amb motiu d'una epidèmia que arrassava a la ciutat, per compensar la fretura d'equipaments adequats, però passada aquesta, el maig de 1885, la corporació provincial demanava oficialment a l'Ajuntament el retorn de l'edifici. L'Ajuntament es va comprometre en el seu dia a una devolució formal, però a finals de març de 1886, Diputació encara estava reclamant-la, ja que considerava que aquell equipament era "absolutamente preciso e indispensable para dar albergue a los ancianos colocados interinamente en un local incapaz, malísimo y de condiciones las más desventajosas". El 23 de juny de 1887, el director de la Casa de Beneficència comunicava que per odres del Governador, s'havia establert una guàrdia "en el local llamado cuartelillo contiguo a la puerta de San Antonio donde estaban los ancianos asilados". Diputació acordava protestar davant del capità general del Principat, i aprofitar per reclamar novament a l'Ajuntament les claus de Casablanca. Les gestions degueren fructificar, ja que a principis d'agost de 1887 es designava a l'esmentat director i a l'arquitecte provincial perquè es fessin càrrec de l'edifici "Casa blanca" i rebessin l'entrega de les claus de part de l'Ajuntament. Finalment, el 18 d'octubre següent s'aixecava acta de la recepció de l'edifici, guardant-se les claus el director de la Casa de Beneficència, per tal que li donés l'ús que cregués més convenient. Tanmateix, sembla que la cessió municipal no inclogué íntegrament tot Casablanca, sinó que el consistori municipal "ha resuelto retener en su poder el nuevo [edifici] que se construyó adosado al primitivo en el año de 1884", i Diputació recordava a l'Ajuntament que havia de retornar Casablanca tal i com estava el 1884 o cedir-li "los derechos que pudiera invocar sobre la nueva construcción adosada al edificio". L'abril de 1890, els diputats havien de fer front a un nou perill que amenaçava Casablanca, la Delegació d'Hisenda. Aquest organisme, instruïa un expedient per alienar uns terrenys subjectes a desamortització que es trobaven immediats a l'exfort interior de «La Cruz», «donde se halla un edificio denominada 'Casa Blanca', propiedad ésta de la Diputación destinado a desahogo para los albergados en la Casa de Beneficencia de esta capital, cuyos terrenos los constituyen, el foso y el muro exterior del expresado fuerte, el glacis del mismo señalado en el plano de la Hacienda con el número 832, y un foso exterior que desde el camino de ronda conduce a dicho fuerte...".

AHDT, Actes, 1885, p. 216 i 231; 1886, p. 51 i 129; 1887, p. 172 i 194; 1887, p. 46-47; 1890, p. d-19-20.

La conservació del patrimoni fílmic

Algunes persones conserven en els seus fons privats pel·lícules que mostren escenes de vida quotidiana o que reflecteixen com ha evolucionat Cambrils en les darreres dècades. Amb l'objectiu d'afavorir la conservació i divulgació d'aquest patrimoni, el divendres 11 d'abril de 2008, a dos quarts de nou del vespre, es va celebrar a la Sala d'Actes del Centre Cultural de Cambrils una conferència que va tractar sobre els reptes que presenta la preservació i restauració dels seus suports, tot projectant-ne una petita mostra. L'acte va anar a càrrec de la directora de l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya, Mariona Bruzzo, i de la conservadora del mateix centre, Rosa Cardona. Va estar organitzat pel Museu d'Història de Cambrils i hi van col·laborar l'Arxiu Municipal i el Centre d'Estudis Cambrilencs. _

El fons documental de la Torre de l'Espanyol ingressa a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre

A través d'un conveni amb el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, l'Ajuntament de la Torre de l'Espanyol ha formalitzat la cessió del seu fons documental a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre. El personal de l'Arxiu ja va inventariar-ne la part més antiga. Aquest fons ocupa uns 50 metres lineals, i es compon de documentació compresa entre 1575 i 1939, data límit del que la legislació catalana d'arxius considera com a històric. Hi ha interessants documents sobre la universitat de la Torre de l'Espanyol i la seva relació amb el comanador d'Ascó, senyor eminent del territori, el

cobrament dels drets de barcatge, còpia dels Costums, privilegis i ordinacions (1517), trasllat de la sol·licitud per construir una església pròpia per tal d'evitar desplaçaments a Ascó, etc. _

Ja és operatiu el Centre de Documentació de la Batalla de l'Ebre

A mitjans de març de 2008 ha obert les portes aquest nou centre documental, que compta amb un fons inicial de 600 llibres, tres col·leccions epistolars d'excombatents i presoners de la República i 700 imatges fotogràfiques. Per donar impuls al projecte s'ha signat un conveni entre el COMEBE, la URVT i l'Ajuntament de Corbera d'Ebre, que li garanteix l'adequat assessorament tècnic. _

Ampliació de la Biblioteca de la RSAT

La Reial Societat Arqueològica Tarraconense està en fase d'ampliació i remodelació del seu fons llibrari. Compta amb una nodrida biblioteca de prop de 3.000 unitats, més uns 20.000 volums de publicacions periòdiques, especialitzada en temes d'arqueologia, prehistòria i història antiga. El president de la Diputació de Tarragona, Josep Poblet, va tenir ocasió de visitar-la el 7 de març de 2008, juntament amb el diputat Joan Aregio. La corporació els ha concedit una subvenció de 8.000 euros per finançar les obres. La biblioteca de la RSAT és la més important, en revistes, dins del seu àmbit. _

Jornada commemorativa dels 25 anys d'arxius comarcals

El passat 4 d'abril se celebrà a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre la jornada "25 anys d'arxius comarcals: reflexions al voltant del futur de la Xarxa". La jornada, adreçada als professionals que treballen als arxius comarcals, pretenia fer un repàs de la trajectòria recorreguda durant els primers 25 anys de la creació d'aquests centres i abordar els reptes més importants que hauran d'afrontar en un futur pròxim.

La jornada comptà amb la presència del president del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, Josep Solé i Arnal, de l'alcalde de Móra d'Ebre, Joan Josep Duran i Miró, del director dels Serveis Territorials de Cultura a les Terres de l'Ebre, Xavier Vega i Castellví, del director general del Patrimoni Cultural, Josep Maria Carreté i Nadal, i del subdirector general d'Arxius i Gestió Documental, Ramon Alberch i Fugueras.

La jornada s'estructurà en set ponències que abordaren qüestions candents per a la Xarxa d'Arxius Comarcals, com ara el model de relació amb les diverses administracions públiques amb les quals tenim contacte, el paper del director del centre i les seves relacions amb el personal, el repte de la difusió i dels nous usuaris que ens visiten, el paper central que han

de tenir els arxius comarcals en l'entorn cibernètic al qual ens veiem inexorablement abocats, la importància de la formació i el reciclatge per poder afrontar els continus canvis que es produeixen al món de l'arxivística actual i, finalment, l'establiment d'un model comú de relació per als arxius comarcals que potenciï la pertinència a la Xarxa i el treball corporatiu. _

[G. Mercader - ACRE]

Cicle de conferències a l'ACRE

L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre va acollir un "Cicle de conferències sobre la baronia d'Entença". La inauguració del cicle, portada a terme el 18 d'abril, va anar a càrrec de Joan Josep Duran i Miró, alcalde de Móra d'Ebre, de Miquel Usachs, conseller comarcal de Cultura del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, i de Xavier Vega i Castellví, director dels Serveis Territorials de Cultura a les Terres de l'Ebre.

A continuació, Ezequiel Gort Juanpere, arxiver municipal de Reus, va pronunciar la conferència inicial del cicle, sobre el senyoriu dels Castellvell i dels Entença entre 1174 i 1323. La segona conferència es va portar a terme el 25 d'abril i va comptar amb Montserrat Flores Juanpere, arxivera de Cambrils, qui ens va parlar de la baronia d'Entença a partir de la creació del comtat de les Muntanyes de Prades. Finalment, el 2 de maig, Jaume Teixidó Montalà, director de l'Arxiu Comarcal del Priorat, va pronunciar l'última xerrada sobre el fons documental de la baronia.

El "Cicle de conferències sobre la baronia d'Entença" ha gaudit d'un gran nombre de públic que ha pogut aprofundir en el coneixement d'una etapa decisiva i apassionant de la història de part de la Ribera d'Ebre i el Priorat. _

[G. Mercader - ACRE]

Jornades d'Estudi i Debat

El passat 28 de maig es van convocar les VIII Jornades d'Estudi i Debat "Arxius segurs. Com protegir els documents?", organitzada per l'Associació d'Arxivers de Catalunya, amb el suport del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. El lloc de la celebració fou la seu del Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona. La jornada tractava de les mesures de seguretat que cal instal·lar en un arxiu, el seguiment de delictes i el paper que hi juguen les institucions competents pel que fa a la investigació de delictes contra el patrimoni documental. _

Presentació d'un pergamí del s. XV al Vendrell

El divendres 16 de maig, a les 19 hores, el Centre Cívic L'Estació del Vendrell va acollir la presentació d'un pergamí de la primera meitat del segle XV, del fons municipal dipositat a l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès. L'acte, que anà a càrrec de la directora de l'Arxiu, Nativitat Castejón Domènech, i de l'historiador Joan

Latorre Solé, va ser presidit per l'alcalde vendrellenc, Benet Jané i Palau, i comptà amb una considerable assistència de públic. El document, en llatí, porta data de febrer de 1438, i llevat de la part superior, esquinçada per dos llocs, i d'un petit foradet al centre, es troba en molt bon estat de conservació. _

X Jornades Antoni Varés "Imatge i Recerca"

S'han convocat les X Jornades d'Imatge i Recerca que cada dos anys organitzen a Girona el Centre de Recerca i Difusió de la Imatge, l'Ajuntament i l'AAC. Enguany seran de l'11 al 14 de novembre de 2008, i comptaran amb l'ajut del Departament de Cultura de la Generalitat, el Ministeri de Cultura, l'Institut d'Estudis Fotogràfics, l'Associació de Museòlegs de Catalunya, la Unió de Professionals de la Imatge i Fotografia de Catalunya i l'ANABAD. Estan anunciades diverses activitats de tallers, ponències, presentacions i taules rodones. Les comunicacions s'han de lliurar abans de l'últim dia de juliol (corregides, 18.000 caràcters, sis imatges i resum), i és imprescindible presentar-ne un resum d'unes deu línies abans del 15 de juny. _

CALVO I TORRAS, M. ÀNGELS. "Microorganismes i arxius. Protocols i directrius per a la prevenció, el control i el tractament de les infeccions en el patrimoni documental". *Arxius*, 51 (tardor-hivern 2007), 4-6.

Comentari al voltant del grup d'investigació per a la prevenció d'infecció de microorganismes en el patrimoni documental dels arxius. El grup es configura dins d'un projecte interdisciplinari format a partir de la necessitat d'analitzar la problemàtica i d'elaborar un seguit de propostes d'actuació preventiva, metodologia i plans d'actuació. S'explica l'àmbit i procedència dels integrants del grup, i s'ofereix, al final, una mena de sumari dels protocols i directrius acordades.

"L'exposició 'Pau Casals i l'exili'". *ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya*, 18 (novembre de 2007), 22-23.

Notícia de la dita exposició, oberta entre el 5 d'octubre i el 30 de desembre de 2007, a la Vila Casals, de Sant Salvador del Vendrell, seu del Museu Pau Casals. La mostra va estar organitzada per la Fundació Pau Casals i va comptar amb el suport del Departament d'Interior, i del Memorial Democràtic. Va estar dividida en tres àmbits: la Guerra Civil, l'exili i el retorn, en cada un dels quals es feia un detallat repàs de la seva vida i obra, i a l'últim, en concret, del trasllat de les seves despulles a Catalunya. L'exposició s'ha pogut muntar sobre la base del llegat documental que es conserva del compositor, una part del qual es custodia a l'ANC.

GRAU PUJOL, JOSEP M. "Documentació marítima del port de Salou en una biblioteca de Reus". *TAG. Revista del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Tarragona*, 47 (2007), 29-30.

A la Biblioteca del Centre de Lectura de Reus s'han localitzat dos llibres manuscrits, de mida foli, relligats en pergamí, en bon estat de conservació, on apareixen registrades les entrades i eixides dels vaixells de la duana del port de Salou. El primer volum s'inicia el 1833 i es clou el 1838, i el segon continua l'any 1839 i acaba el 1846; són, doncs, força interessants perquè abasten el període de les dues primeres carlinades. El tipus d'informació que contenen són dades relatives a: identificació i tipus de vaixell, identificació del seu patró o capità, procedència i/o destinació, nòlit i, naturalment, la data d'entrada i/o sortida del port de Salou.

PEREA, EUGENI - GÜELL, MANEL. "L'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Frontissa, CCEPC*, 13 (maig 2007), 10-14.

Article que exposa els antecedents, els continguts i les funcions de l'Arxiu Històric, dependent de l'Arxiu General de la Diputació de Tarragona. Es fa un repàs concís dels diversos fons que custodia (incorporant la identificació codificada vigent als instruments de descripció), bàsicament tres: el propi de la Diputació de Tarragona, el de Reserva (amb llibres antics de tapes de pergamí dels segles XVII-XVIII), el de partitures musicals de Mn. Salvador Ritort i Faus i el d'Imatges (amb més de 6.800 fotografies).

QUIJADA BOSCH, JOAN MARIA. "Dipòsits de documentació de la parròquia de Santa Maria de Cambrils a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *L'Arxiu t'informa. Butlletí de l'Arxiu Municipal de Cambrils*, 15 (desembre 2007), 1.

Breu però interessant repàs de l'evolució dels ingressos de fons parroquials de Cambrils cap a l'AHAT, en virtut de la reglamentació de la Cúria tarragonina. El 1981 s'hi van dipositar els llibres sacramentals, el 1984, 24 unitats documentals més, el 1994, els registres sacramentals des de 1707, i finalment, el 2007, els que arriben fins als anys anteriors a la Guerra Civil Espanyola.

TORNÉ CUBELLS, JOSEP. "Catàleg de pergamins de l'actual Arxiu del monestir de Poblet.". *Arxiu de Textos Catalans Antics*, Barcelona, 26 (2007), 7-282.

Extens i complet instrument de descripció de la col·lecció de pergamins que Eduard Toda i Güell

arreplegà sobre els monestirs cistercencs de Poblet (243 unitats), Santes Creus (16 unitats), Trasobares a Navarra (60 unitats), Veruela a l'Aragó (3 unitats) i la cartoixa d'Escaladei (6 unitats). Recordem que el gruix principal dels fons senyorials monàstics resten encara segrestats a Madrid (Arxiu Històric Nacional) d'ençà de l'apropiació efectuada arran de les desamortitzacions del segle XIX. El document més antic del catàleg data del 1094, i el més modern, del 1718. S'acompanya d'un índex de noms de persona i s'adjunta bibliografia de cada pergami, quan existeix (en especial la d'Agustí Altisent i J. Santacana Tort). Les referències a poblacions de la Conca són abundants; destaquen sobretot Montblanc, l'Espluga de Francolí, la Guàrdia dels Prats, Vimbodí i Vallclara. També de les Muntanyes de Prades, les Garrigues i l'Urgell. Amb aquest catàleg de pergamins i els volums transcrits i ressenyats pel professor Valentí Gual sobre la documentació en suport paper, l'estudiós disposa ja de gairebé tota la informació sobre la documentació conservada a Poblet._

Classes de dibuix a la Casa de Beneficència

Una de les activitats amb les quals es distreien els interns de la Casa de Beneficència, eren les classes de dibuix. El 6 de febrer de 1885 el compte de la instal·lació "de la clase de dibujo en la Casa de Beneficencia de esta capital...", resultava un "notable esceso...", i obligava a reconsiderar els números. Al final s'aprobaron per un total de gairebé 550.- pta. La iniciativa semblava haver partit del professor J. Folch, que hi contribuïa amb 187.- pta. El projecte ja estava en marxa els primers dies de juny, quan d'acord amb allò exposat pel professor que impartia les classes plàstiques, Diputació concedia vacances als alumnes tot l'estiu.

AHDT, Actes, 1885, p. 22, 25, 33, 228 i 3d;

FILELLA, CARINA. "Els altres 'papers' espoliats. Entre la documentació tarragonina espoliada hi ha els grans arxius de Poblet, Santes Creus i Escaladei, ara a Madrid". *El Punt* (dilluns, 31-12-2007), 2.

FILELLA, CARINA. "Més de 300 manuscrits de Poblet i Santes Creus, a la Biblioteca de Tarragona. Ara es digitalitzen i es podran consultar per internet". [En línia] Vilaweb - *El Punt* (dilluns, 31-12-2007). Disponible a: <www.vilaweb.cat/www.elpunt/noticia?p_idcmp=2682959>.

GONZALVO I BOU, GENER. "Una qüestió de dignitat històrica". [En línia] Vilaweb - *El Punt* (dilluns, 31-12-2007). Disponible a: <www.vilaweb.cat/www.elpunt/noticia?pidcmp=2682958>.

"El Arxiu Històric [de Reus], en breu". *Diari de Tarragona* (dijous, 03-01-2008), p. 13.

CARTANA, M. "Extravien cinc historials de pacients diaris al Joan XXIII per problemes de gestió a l'arxiu". *El Punt* (divendres, 04-01-2008), 16.

"L'Arxiu Històric de Tarragona incorpora el fons documental de la Fàbrica de Tabacs". *Tinet Digital* (dilluns, 4-02-2008). Disponible a: <www.tinet.cat/portal/sheet-show.do?id=17647>.

BORBONÉS, NATÀLIA. "Anul·lat el trasllat a Tortosa i Montblanc dels fons notariais que es guardaven a Tarragona. La justícia dóna la raó a l'Estat, que va recórrer contra la decisió". *El Punt* (dimecres, 20-02-2008), 31.

"Más de 200 archiveros de Catalunya participarán en un congreso que se celebrará en Tarragona". *Diari de Tarragona* (dimecres, 20-02-2008), 10.

"Professors de la URV i la UB estudiaran l'arxiu de les Cases Barates. S'han digitalitzat més de tres mil documents d'aquest fons". *Més Tarragona* (divendres, 22-02-2008), 7.

CAROT, JOAN JOSEP. "La Generalitat no vol que els arxius notariais se'ls enduguin a Tarragona". *Diari de Tarragona* (divendres, 22-02-2008), 26.

GOSALBEZ, CARLOS. "La Guerra Civil es la temática más solicitada en el Arxiu Històric. En 2007 tuvo 462 usuarios". *Diari de Tarragona* (dimarts, 26-02-2008), 10.

"El Port de Tarragona pren part a Madrid en un congrés d'arxiviers". *El Punt* (dimarts, 26-02-2008), 36.

"El Consell Comarcal [del Baix Penedès] es farà càrrec temporalment de l'Arxiu Històric". *Aquí* (divendres, 29-02-2008), 9.

GOSALBEZ, CARLOS. "Israel podría restaurar las actas judías del Arxiu Arxidiocesà". *Diari de Tarragona* (diumenge, 02-03-2008), 12.

IBARRA OLLE, RICARD. "Josefina Cubells, 'in memoriam'". *Diari de Tarragona* (dijous, 06-03-2008), 40.

FILELLA, CARINA. "Mor Josefina Cubells, que durant quinze anys va dirigir l'Arxiu Històric de Tarragona". *Diari de Tarragona* (dijous, 06-03-2008), 12.

"L'arxiu històric [de Montblanc] continua pendent que es faci una ampliació 'urgent'". *Aquí* (dijous, 13-03-2008), 11.

"La biblioteca auxiliar de l'Arxiu Històric de Tarragona es pot consultar a internet". *El Punt* (dilluns, 24-03-2008), 29.

CARALT, ANDREU. "Custodi de la història. S'intensifica la cessió de documents a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre". *Diari de Tarragona* (diumenge, 30-03-2008), 29.

"Obrim l'Arxiu de la Diputació de Barcelona. Una mirada a la nostra història (1812-1931)". *La Vanguardia* (dimecres, 02-04-2008), 45.

"L'Arxiu Històric de la Conca és el primer en obtenir la certificació ISO". *Diari de Tarragona* (dimarts, 22-04-2008), 22.

C. I. "La Guerra de África desde la óptica de los voluntarios catalanes". *Diari de Tarragona* (dimecres, 07-05-2008), 19.

FILELLA, CARINA. "L'arxiver reusenc Alfred Redondo analitza el paper dels voluntaris catalans a la Guerra d'Àfrica". *El Punt* (dimecres, 07-05-2008), 33.

"La festa a debat a l'Arxiu Històric Municipal de Reus". *El Punt* (dijous, 22-05-2008), 37.

"El Pont d'Armentera. La documentació a l'Arxiu". *Diari de Tarragona* (dissabte, 24-05-2008), 26.

"L'Arxiu Comarcal del Baix Penedès rep el fons dels germans Ramon Vidales". *El Punt* (dijous, 03-07-2008), 33.

"Una cesión al Arxiu del Baix Penedès da a conocer una obra inédita de Aixalà". *Diari de Tarragona* (dissabte, 05-07-2008), 21.

ROVIRA, NEUS. "El fons documental del PSUC-ICV ingressa a l'Arxiu Històric de la ciutat de Tarragona". *Mes Tarragona* (divendres, 18-07-2008), 3.

MESTRE, MAITE. "Les obres a Sant Domènec van reduir el nombre d'usuuaris de l'Arxiu Històric". *Diari de Tarragona* (diumenge, 20-07-2008), 47.

"Creix el fons documental de l'Arxiu Històric". *Aquí* (dijous, 31-07-2008), 6.

NOMEN, GERARD. "L'Arxiu Històric rep part dels documents de la Llibreria de la Rambla de Tarragona. El fons documental que s'ha cedit va ser generat entre el 1968 i 1980". *El Punt* (dijous, 31-07-2008), 29.

ARNAU, MIREIA. "1.500 historias de la Llibreria de la Rambla para el Arxiu Municipal". *Diari de Tarragona* (diumenge, 02-08-2008), 10.

GARCIA, XAVIER. "Homenots del Sud. Josep M. Sans Travé. Arxiver major de Catalunya". *El Punt* (dijous, 14-08-2008), 9.

ROIG, FRANCESC. "La Iglesia muestra sus 250 años". *Diari de Tarragona* (diumenge, 17-08-2008), 10.

Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre. Butlletí Informatiu, 1 (desembre 2007): Editorial: "Les funcions de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre"; "Inauguració de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre"; Tractament i descripció de fons: "Descripció de fons"; "El fons documental de la Comunitat de Regants de Móra d'Ebre"; Ingressos: "Ingressos de fons"; "Col·leccions documentals"; Notícies: "L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre aplica un procediment per detectar fons i microorganismes"; "Neteja i desinfecció documental a l'Arxiu"; Difusió: "Actes de difusió de l'Arxiu"; "Exposició 'El retorn dels documents confiscats a Catalunya'"; Agraïments: "Agraïments als donants".

Arxiu Històric de Tarragona. Butlletí Informatiu. Núm. 11 (juliol 2008): Editorial: "La difusió, una de les principals prioritats de l'AHT"; El tractament del fons; Ingressos; Notícies; Difusió; Col·laboracions; Arxius del Tarragonès: "Tractament documental als municipis del Tarragonès; J. ESTIVILL. "La laboriosa (de)construcció de l'Arxiu Municipal de Constantí"; Silenci..., s'investiga: J. RECASENS. "El món de les injustícies"; Publicacions que han utilitzat fons de l'Arxiu; Recordant Josefina Cubells i Llorens. Exdirectora de l'Arxiu Històric de Tarragona. *In memoriam*: R. LOZANO. "Un record entranyable de la Josefina Cubells"; F. OLIVE. "*In memoriam*: Josefina Cubells i Llorens, arxivera"; S. PERIS; J. PIQUÉ. "Josefina Cubells i Llorens, en el record"; R. M. RICOMA. "Josefina Cubells"; S.-J. ROVIRA. "La meva Josefina Cubells"; M. SANMARTI. "Josefina Cubells"; F. TARRATS. "Discreta amistat"; J. i M. TORNE. "Alguns records familiars".

ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya, núm. 18 (novembre 2007): Editorial: "La normativa interna d'accés, consulta i reproducció dels fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya: un pas més en el camí de la qualitat"; Temes: A. BERNAL; C. VALLÈS. "El fons de la Junta de Museus de Catalunya"; M. PEREZ LATRE. "Els 'Papeles de Don Joseph y Don Miguel Mas y de Regàs, padre e hijo, coroneles ambos de infantería española por su magestad' (1684-1711), testimonio valúos de la Guerra de Successió"; D. CABRA. "Projecte Archivo Guerra y Exilio (AGE): La recuperació dels documents personals de la Guerra Civil i de l'Exili". Núm. 19 (març de 2008): Editorial: "Entre la donació i la compra. La recuperació del patrimoni documental privat"; J. FERNÁNDEZ TRABAL. "Arxius de la Noblesa.

El fons Ilinatge Mercader, comtes de Bell-lloc"; M. PÉREZ LATRE. "Arxius de la Noblesa. El fons Ilinatge Blanes-Centelles i Saavedra"; M. PÉREZ LATRE "Arxius de la burgesia. El fons de la família Nadal, de Barcelona, i els seus negocis"; LI. CODERN. "Arxius de personalitats de Catalunya. La fi de la Tercera Guerra Carlina a la zona centre a través del testimoni de Josep Vilaseca i Mogas"; R. M. CRUELLAS. "Arxius de personalitats de Catalunya. El fons Narcís Verdager i Callís i Francesca Bonnemaison"; P. PLANES. "Arxius de personalitats de Catalunya. L'ingrés de l'arxiu de Josep Puig i Cadafalch a l'Arxiu Nacional de Catalunya"; M. PÉREZ LATRE. "Arxius de personalitats de Catalunya. Fèlix Martí, l'arxiu d'una personalitat catalana d'abast internacional"; I. NAVARRO; F. SÁNCHEZ. "Arxius Fotogràfics. El fons fotogràfic Colita: quatre dècades de professió"; Noticiari; Ingressos; Agenda.

Arxius. Butlletí de la Subdirecció General d'Arxius. [<http://cultura.gencat.cat/arxius/butlleti/hemeroteca/docs/arxius51.pdf>]. Núm. 51 (tardor-hivern 2007); Editorial: "El cens d'arxius de Catalunya"; Qüestions de treball: M. À. CALVO. "Microorganismes i arxius. Protocols i directrius per a la prevenció, el control i el tractament de les infeccions en el patrimoni documental"; L. PAGAROLAS. "Digitalització dels registres medievals de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona"; Noticiari; Rerefons: J. M. SOTERAS. "L'Arxiu Gavin s'instal·la al monestir de les Avellanès"; A. ROVIRA. "Subvencions als arxius de Catalunya 2007"; A. VILLARO. "Memòries d'un arxivador de secà"; Bibliografia. Núm. 52 (primavera 2008); Editorial: "El desplegament de la Llei 10/2001, d'arxius i documents"; Qüestions de treball: E. COBO. "El Pla Bruniquer: plantejament d'un pla de preservació del patrimoni documental"; J. SERCHS. "5è Laboratori d'Arxius Municipals"; Noticiari; Rerefons: I. COMPANYS; R. IBARRA. "Exposició 'Pergamins Segellats de l'Arxiu Històric de Tarragona'"; A. VILLARO. "Memòries d'un arxivador de secà"; Bibliografia.

L'Arxiu t'informa. Butlletí de l'Arxiu Municipal de Cambrils [www.cambrils.org], núm. 15 (desembre 2007); J. M. QUIJADA. "Dipòsits de documentació de la parròquia de Santa Maria de Cambrils a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona"; "Un cicle d'activitats sobre els espais de la Guerra Civil a Cambrils"; "El document protagonista". Núm. 16 (març 2008): "L'AMCAM a Ràdio

Cambrils i al web"; "Pel·lícules domèstiques, patrimoni filmic"; "El document protagonista: 25 anys de l'escola Marinada". Núm. 17 (juny 2008): "Pirates a Cambrils"; "El document protagonista: una butlla papal de 1574"; Lectura recomanada; Activitats a Cambrils.

Butlletí Informatiu de l'Associació d'Arxivers de Catalunya [www.arxivers.com/idadmi/docs/Butlleti/], núm. 86 (octubre-desembre 2007); Editorial: "Els arxius universitaris també pertanyen al SAC"; El vocal informa: C. GARCIA. "5è Laboratori d'Arxius Municipals"; Notícies: J. BOADAS. "Congrés Internacional d'Associacions Professionals. Arxivers associats: reptes i oportunitats"; J. BOADAS. "Els arxius i els col·lectius territorials europeus. La crida de Malmö/Lund"; Nota necrològica: J. BOADAS. "Mn. Josep M. Marquès i Planagumà (1939-2007). Arxiver de l'Arxiu Diocesà de Girona"; De l'arxiu a l'arxiver: A. CARRASCAL. "Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya"; La Ressenya; Pautes de conservació / fongs i lepismes: M. MAURI. "Efectes nocturns de la llum en els documents"; Els arxivers fora de Catalunya: A. VERDU. "Entre la màgia i l'avenç"; La Junta informa. Núm. 87 (gener-març 2008); Editorial: "Arxius segurs. Com protegim els documents?"; El vocal informa: P. LLOVERAS. "Reunió de la CAA amb el ministre de Cultura"; Notícies: "Jornada d'Estudi i Debat"; "La ciutat de Tarragona serà la seu del XII Congrés d'Arxivística de Catalunya"; "Taula rodona a Òmnium Cultural"; J. BOADAS. "Reunió de la Secció d'arxius d'Esports del Consell Internacional d'Arxius als Arxius Nacionals del Món del Treball a Roubaix"; C. ESCODA. "L'Arxiu del Port de Tarragona participa en el VIII Congrés d'ANABAD"; R. LATORRE. "XXV Mesa de Trabajo de Archivos de la Administración Local"; Necrològiques: J. BOADAS. "Gabriel Roura i Güibas, arxiver de la catedral de Girona (1932-2008)"; R. IBARRA. "Josefina Cubells i Llorens, directora de l'Arxiu Històric de Tarragona entre els anys 1977-1992. *In memoriam*"; De l'arxiu a l'arxiver: M. HOSTA. "Arxivera per casualitat"; Pautes de conservació / fongs i lepismes: M. MIRAMBELL. "La Carta Italiana de Restauració de 1987. Una fita en la conservació i restauració del llibre i dels béns d'arxiu"; La Ressenya; La Junta informa. Núm. 88 (abril-juny 2008); Editorial: "Polítiques de seguretat en els arxius. Tenim respostes?"; El vocal informa: M. SERRA. "El Projecte Internacional InterPARES 3 - 2a. Cimera Internacional"; Notícies: J. BOADAS. "Reunió del Comitè Executiu de la Secció d'Associacions Professionals d'Arxivers i Gestors Documentals del Consell Internacional d'Arxius (ICA/SPA). Ciutat de Mèxic 31 de març - 3 d'abril"; "L'Observatori d'arxius i televisions locals al mercat de

l'Audiovisual de Catalunya"; "Taula rodona a les Jornades d'Informació i Documentació"; Recursos informàtics: A. MAURI. "Wiki i Arxius"; De l'arxiu a l'arxiver: C. ESCODA. "Arxiu del Port de Tarragona"; Els arxivers fora de Catalunya: "Maria Lidon Paris Folch"; La Junta informa.

Quinqui libri. Butlletí Informatiu de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Núm. 4 (quart trimestre 2007): Editorial: J. M. QUIJADA. "El camí a seguir"; Col·laboracions: J. M. GRAU; R. PUIG. "Inventari del fons documental del Convent de la Mercè de Santa Coloma de Queralt conservat a la Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona"; Moviment de l'AHAT; El Fons de l'Arxiu: J. M. QUIJADA. "El Fons parroquial de Santa Magdalena de Bonastre"; J. M. QUIJADA. "El

Fons parroquial de Santa Maria de Valldossera"; Blanc i Negre. *Sam revista. Servei d'Assistència Municipal, Diputació de Tarragona,* núm. 29 (desembre 2007): Editorial: J. POBLET; SAMcalendari; Notícies; Jurídic: A. SERRET. "Incidència en l'Administració local de la Llei 11/2007, de 22 de juny, d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics"; Urbanisme: A. MAGNET. "Les valoracions a la nova Llei de sòl"; Econòmic: F. ANDREU. "Més serveis als ajuntaments. L'aplicació de comptabilitat de drets gestionats per BASE envers els ajuntaments"; Turisme: J. AREGIO. "Comercialització d'allotjament a Internet, una necessitat més que una oportunitat"; Medi Ambient: C. ÀLVAREZ; M. GELONCH. "El paper del municipi en la prevenció de la contaminació acústica"; Entrevista: "Mario Garcés Sanagustín".

Els Serret, professors de l'Acadèmia de Cecs

En el s. XIX la Diputació de Tarragona administrava la Casa de Beneficència, equipament benèficosocial que, entre d'altres departaments comptava amb una acadèmia per a minyons cecs. El juliol de 1876, n'era professor Josep M. Serret, que demanava llicència per absentar-se un mes de la ciutat. El novembre de l'any següent, Serret ens apareix com a director de l'Escola de Cecs. En aquella ocasió advocava per a l'adquisició d'un piano i un violoncel per tal d'ampliar l'ensenyament musical del centre. No sembla que obtenir el desitjat permís, però això no aturà l'intrèpid mentor, el qual, en una clara política de fets consumats, presentà el compte de l'adquisició dels dos instruments musicals (per un total de 1.055.- pta.), i obligava els diputats a un llarg debat sobre l'extralimitació en la que havia incorregut. El gener de 1881, li era desestimada una proposició per augmentar-li el salari, l'home seguia insistint en la importància de la música en les seves classes d'ensenyaments de cecs, va adquirir un contrabaix i un altre violoncel pel seu compte, "de cuyos instrumentos viene utilizándose para la enseñanza que tiene a su cargo", aconseguint que la Corporació se'ls abonés posteriorment (250.- pta.). Aquell mateix agost, també aconseguí tancar un mes l'Escola i obtenir permís per absentar-s'hi. Aquestes absències, no van constituir cap obstacle pel qual Serret no pogués desplegar una humanitària i reconeguda activitat a favor dels invidents, "como recompensa a la constancia, acierto y asiduidad con que procura atender...". L'abril de 1884, hom reconeixia els "notables adelantos que se vienen observando en la escuela de ciegos establecida en la Casa de Beneficencia de esta capital a cargo del celoso e inteligente profesor D. José Maria Serret, acordó consignar en acta su más cumplida satisfacción....". No en tornem a sentir parlar més fins el 19 de febrer de 1892, quan la Corporació acorda nomenar com a professor de l'acadèmia de cecs de la Casa de Beneficència, a Àngel Serret Pla, fill de Josep M. Serrat, a qui havia estat substituïnt en el seu càrrec amb la deguda autorització. L'11 de maig següent, apareixia registrat a la plantilla de personal de la Casa de Beneficència, amb una consignació pels seus havers, de 999.- pta.

AHDT, Actes, 1876, p. 250; 1877, p. 79 ; 1878, 9-10d.; 1881, 2d., 19d, 180; 1884, 194-195; 1892, 11d. i 40d.

“Una visita il·lustre durant la II República”

El fons d'imatges de l'AHDT es compon principalment d'una col·lecció de 6.800 fotografies, la majoria en b/n, amb un monotema centrat en aquells actes civils en els quals la Diputació va intervenir. El fons comença el 1950, amb alguna excepció destacable. Una d'aquestes la constitueix un petit grup de còpies de fotografies en paper b/n, amb imatges de l'any 1937 i 1939, reproduïdes amb posterioritat. Són instantànies que recullen episodis de la Guerra Civil relatius a les comarques de

Tarragona, dues imatges del *lehendakari* José Antonio Aguirre, i una altra del general Franco. És fàcil deduir que pertanyerien al reportatge gràfic que degué il·lustrar la notícia en algun mitjà de comunicació de l'època.

Efectivament, del pas del *lehendakari* Aguirre per Tarragona, després de la caiguda del País Basc, se'n van fer no menys de tres reportatges, a càrrec de Laia Films, dels quals destaquen l'inserit al noticiari *España al día*, i un segon, el doble de llarg, que es conserva a l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya, *El president d'Euzkadi hoste d'honor de Catalunya*.

Sant Geroni i la Mercè, de baluards militars a Casa de Beneficència

El novembre de 1877, Diputació de Tarragona es trobava instruint l'expedient de cessió de l'exfort de la Mercè, davant del portal de Sant Antoni. L'objectiu de l'expedient, era el de “Elevar atenta exposición al Gobierno de S.M. para que se sirva conceder en usufructo á esta Diputación los terrenos que ocupa el exfuerte de San Gerónimo, en la forma que dispone el art. 2º de la ley de 9 de Junio de 1869 y con el objeto de establecer en ellos el Hospital provincial que tiene resuelto crear, de cada dia más necesario e indispensable para el albergue de los enfermos pobres de este territorio”. L'abril de 1880, la ciutat atenia els presos malalts de tifus a l'antic fort de sant Geroni, propietat de la Diputació, cedit per a l'ocasió. L'abril de 1887, el procediment administratiu que seguia l'expedient exigia la taxació dels terrenys “que comprenden los derruidos fuertes de San Geronimo y la Merced, a fin de conseguir la cesión de los mismos para ensanchar la Casa de Beneficencia en las mejores condiciones posibles”, taxació a la que s'hi avenia la “Dirección General de Propiedades y Derechos del Estado” poc abans de mitjans març de 1889. El procediment de cessió d'aquests terrenys s'allargà molt de temps, entre altres coses, per imponderables com la desaparició d'una fita que determinava «el verdadero límite de la finca que actualmente posee D. Buenaventura Torelló procedente del Estado y contigua al exfuerte o baluarte de la Merced” (i que requerí dictàmen de l'arquitecte provincial al jutge de 1ª. Instància de Tarragona), i també la pèrdua física de l'expedient que tramitava la cessió, extraviat a les oficines d'Hisenda, motiu pel qual, a finals d'octubre de 1890, els empleats de Diputació treballaven per refer-lo a base de còpies dels documents que l'integraven.

AHDT, Actes, 1877, 98; 1880, p. 105; 1884, p. 25; 1886, p. 244; 1887, p. 25; 1889, p. 54 i 339.

A la primera, hi veiem el *lehendakari* José Antonio Aguirre sortint de la porta d'accés a l'Ajuntament de Tarragona, a punt de baixar les escales, seguit d'una comitiva d'autoritats locals i nacionals, i amb una munió de públic als costats. A la seva dreta, marxa l'alcalde de la ciutat, Ramon Boronat Pontons, d'ERC, i

darrere seu Joaquim Fort, comissari delegat; darrere d'Aguirre es veu l'únic membre del seguici amb bigotet, el conseller de governació Antoni M. Sbert. El militar que saluda marcialment a la dreta de la imatge podria ser, per la posició que ocupa en la comitiva, Enric Pérez Farràs (1884-1949), comandant militar de la

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Fons/col·lecció: Fons d'imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Còpia

Format: 16 x 23 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "Vascos en Catalunya. Aguirre durante su viaje a Reus, en julio de 1937. Salida del Ayuntamiento"

Datació: 23 de juliol de 1937. De la còpia: ?

Autoria: N. c.

Procedència: Reportatge

Descripció: El *lehendakari* Aguirre sortint de la porta de l'Ajuntament de Tarragona amb l'alcalde Ramon Boronat Pontons, seguit d'una comitiva, i aplaudit, a banda i banda, pel públic.

Classificació: IV.1. *Visites i Homenatges. De caps d'estat o membres del govern*

Geogràfic: Tarragona

Observacions: Dels reportatges gràfics d'aquesta visita a Reus i a Tarragona, en parla en la seva tesi doctoral Pedro NOGALES CÁRDENAS, *Cinema amateur i història local de Reus*, tesi doctoral de la URVT, dir. per Pere Anguera Nolla, 2005, f. 431 i 432.

plaça i cap dels Mossos d'Esquadra. Entre la resta de personalitats hi havien de ser, segons les cròniques del diari *Llibertat* i del *Diari de Tarragona*: Sr. Irujo, ministre de Justícia, Carles Pi Sunyer, conseller de Cultura, Sr. Rauret, sotssecretari de la Presidència, Sr. Andreu, president del Tribunal de Cassació, Sr. Areitiourtena, delegat del País Basc a Catalunya, Sr. Juan Rodríguez, comissari d'Ordre Públic, Sr. Mur, president del Tribunal Popular, i Srs. Balaguer i Merelo, fiscals.

La següent imatge l'hem baixada de la Xarxa. En el blog que l'exposa només consta que representa la fugida del *lehendakari* Aguirre a Catalunya, però podria molt bé ser la recepció a l'aeròdrom de Reus. El camp no està asfaltat, com afirma que estava llavors P. Nogales, es veu al fons el que sembla un pi mediterrani,

i salutant Aguirre un home alt i corpulent, d'esquena, tal volta Pi Sunyer, i a l'extrem dret la figura esprintxada del conseller Antoni M. Sbert.

www.hiru.com/es/historia/historia_07925.html

Una clínica oftalmològica de la Diputació

Annexa a la Casa de Beneficència, depenent de la Diputació de Tarragona, hi havia en el s. XIX, una acadèmia per a minyons cecs, en la qual s'hi acollien els vaillets invidents de la província i se'ls ensenyava tot allò útil per sobreportar la seva malauransa. El 22 d'abril de 1880, la Corporació autoritzava al Dr. Ricardo de Vilallonga a establir-hi, a més, "una clínica diària de enfermedades de la vista, sin ninguna clase de retribución". Un any més tard, Vilallonga presentava una esmerada memòria sobre l'activitat desplegada des de la clínica oftalmològica de la Casa de Beneficència, tan satisfactòria, que obligava els diputats a proposar alguna mena de compensació en senyal d'agraïment pels esforços esmerçats. A mitjanç de març de 1882, Ricardo de Vilallonga rebia una gratificació de 500.- pta. anuals, "en recompensa de los servicios que viene prestando". A finals de març de 1884, el galè ja s'havia acostumat a l'agraïment pecuniari de manera que presentava instància per seguir percebint-lo, com a metge oculista de la Casa de Beneficència. En aquesta qualitat, tractava les malalties oculars i també efectuava operacions quirúrgiques, com l'experimentada en la pacient valença Ana Boada Mata, i en d'altres que no eren acollits (1885).

AHDT, Actes, 1880, p. 28d., 1881, 24d i 34d; 1882, p. 58; 1884, p. 186, 17d, 207; 1885, p. 270.

En la següent fotografia, tornem a veure reproduït el tema de la visita del *lehendakari* Aguirre a la capital tarragonina. En aquesta ocasió, passa revista a una formació de carrabiners de la Guàrdia Nacional Republicana, envoltat de públic i curiosos. La majoria

dels personatges estan d'esquena i/o tapats, però s'hi pot identificar perfectament el conseller Antoni M. Sbert, mirant cap a terra, darrere del *lehendakari*. En la línia d'aquest, més al davant, un dels personatges que gira el cap a la seva dreta potser podria identificar-se

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Fons/col·lecció: Fons d'imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Còpia

Format: 16 x 23 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "Vascos en Catalunya. Aguirre durante su viaje a Reus, en julio de 1937"

Datació: 23 de juliol de 1937. De la còpia: ?

Autoria: N. c.

Procedència: Reportatge

Descripció: El *lehendakari* Aguirre passa revista a una formació de carrabiners, rodejat de nombros públic.

Classificació: IV.1. *Visites i Homenatges. De caps d'estat o membres del govern*

Geogràfic: Tarragona

Observacions: Dels reportatges gràfics d'aquesta visita a Reus i a Tarragona, en parla en la seva tesi doctoral Pedro NOGALES CÁRDENAS, *Cinema amateur i història local de Reus*, tesi doctoral de la URVT, dir. per Pere Anguera Nolla, 2005, f. 431 i 432.

amb el conseller Carles Pi Sunyer. Darrere d'Aguirre i al costat de Sbert, apareix uniformat un militar que ens abelleix identificar amb Pérez Farràs.

Finalment, tenim una tercera imatge, on veiem el general Francisco Franco en el seu lloc de campanya, probablement molt a prop de Tarragona, ja que, al dors, la fotografia sembla estar datada el 19 de gener de 1939, i els nacionals hi van entrar quatre dies abans. En la fotografia, se'l veu assegut davant d'uns binocles de llarg abast, amb un militar al costat, també assegut. Si, com consta escrit al revers, el militar que acompanya Franco és el general Fidel Dávila, la datació oscil·laria entre la tardor i l'hivern del 1938, quan el primer podia haver visitat el segon, probablement a

Morella o al coll del Moro (Gandesa). Una imatge de la Xarxa, on consta el 15 de gener de 1939, és gairebé idèntica a la que nosaltres exposem aquí, encara que vista de front.

Fidel Dávila Arrondo (1878-1962) havia estat un heroi a la Guerra de Cuba, combaté al Marroc i fou ascendit a general el 1929. El 18 de juliol de 1936 s'emparà del Govern Civil de Burgos i fou nomenat cap de l'Estat Major de l'Exèrcit Nacional, al capdavant del qual conquerí Astúries, Cantàbria i el País Basc. Ministre de Defensa Nacional del primer govern de Franco, va organitzar i prendre part en la campanya final de Catalunya. Ministre altre cop el 1945, fou cap d'Estat durant nou dies el 1949._

Fitxa tècnica

Signatura: Im. 10/03

Fons/col·lecció: Fons d'imatge de l'AHDT

Procediment: Gelatinobromur

Suport: Paper

Original/còpia: Còpia

Format: 23 x 16 cm

Cromia: B/n

Estat: Bo

Títol: "Franco and his min. of War. Gen. Don Fidele Davila. 19/1 1939"

Datació: 19 de gener de 1939. De la còpia: ?

Autoria: N. c.

Procedència: Reportatge

Descripció: El general insurrecte Francisco Franco en campanya, davant d'uns binocles fixats en un trípode, seu al costat d'un altre comandament.

Classificació: IV.7. *Visites i Homenatges*. Altres

Geogràfic: Front de l'Ebre?

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

www.diputaciodetarragona.cat